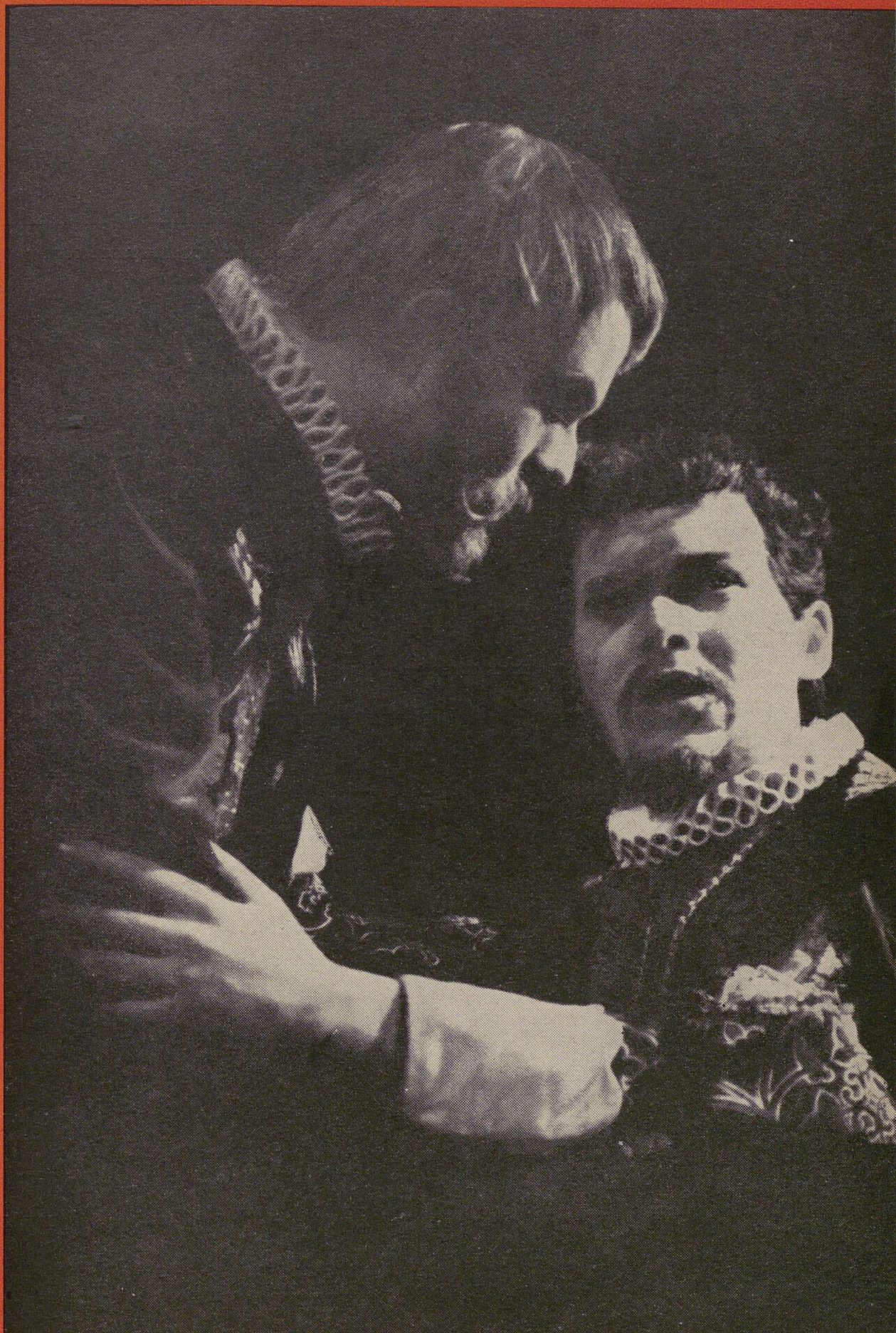

divadlo

3

OCHO TNICKÉ

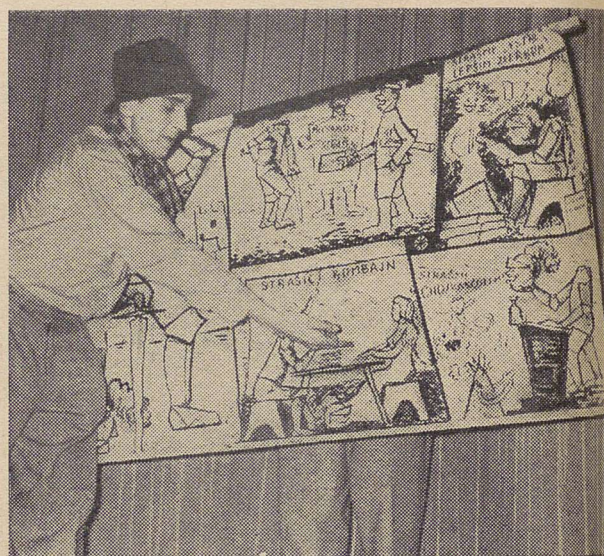
ROČNÍK
VI.
1960

RK VYSOKÉ
ŠKOLY
ŽELEZNIČNÍ
PRAHA

ZK DŮL HRABÁK, ČEPIROHY U MOSTU ▲

OBLASTNÍ KLUB HORNÍKŮ Z MOSTU ►

KULTURNÍ ŮDERKA ZK VIGONA SVITAVY

ESTRÁDNÍ VTEŘINY

ZA ROZVOJ AGITAČNÍ PRÁCE V LUT

Před chvílí, než jsem začal psát tyto řádky, jsem dočetl docela ještě čerstvou zprávu o sovětské raketě, jejíž poslední stupeň dopadl s přesností dvou kilometrů do určeného prostoru v Tichém oceánu. Zítra odevzdám článek redakci a pak uplyne ještě čtyři pět neděl, než se objeví Ochotnické divadlo v rukou čtenářů. Ale do té doby už všichni budeme znát výsledky dalších pokusů, o jejichž úspěchu asi nikdo na světě nepochybuje. Před několika měsíci jsme ještě neznali návrh Sovětského svazu na všeobecné odzbrojení, před několika týdny jsme se dověděli o novém obrovském snížení stavů ozbrojených sil SSSR, před několika dny o zkouškách balistických střel... Ale jedno víme trvale, že všechno to logicky tvoří součást velké mírové ofenzivy SSSR a celého našeho socialistického tábora.

V tomto velkém světovém zápasu o mír má naše země svůj významný podíl. Jsme si toho vědomi. A proto letošní rok, v němž základní tón udává tak výrazně sovětská iniciativa, rok uzavírající u nás druhou a připravující třetí pětiletku, rok důležitých změn v územní organizaci, rok voleb do národních výborů a do Národního shromáždění, jež má přijmout novou ústavu, rok dalšího růstu síly socialistického zřízení v Československé republice, tak mocně již od samého počátku inspiruje tvůrčí síly našeho lidu.

Začal jsem tuto úvahu záměrně tak široce, neboť pro soubory lidové umělecké tvořivosti vystupuje v této souvislosti zvlášť výrazně do popředí jejich společenská funkce. Dnešek, to není pro soubory doba nějakého zátiší a příjemného kolébání, ale doba vzrušujícího zápasu. V nové a mohutnější koncepci dnes objevujeme v lidové umělecké tvořivosti rysy obrozeneckého divadelnictví, revolučního ochotnického hnutí dělnických spolků a souborů, plně tu žije mládežnický elán a nadšení let zcela nedávných.

Současná situace nám stále naléhavěji klade otázku, s jakou celistvostí a dosahem se soubory lidové umělecké tvořivosti účastní společenského života, jak jej pomáhají utvářet. A divadlo — ta škola života — má mezi všemi obory lidové umělecké tvořivosti postavení mimořádné.

Denní život nám však přináší i takové chvíle, kdy celovečerní hra nám jako jediná forma práce nestačí, kdy je potřeba promluvit uměleckým slovem ihned, naléhavě a přímo k otázkám, jež v dané chvíli zajímají občany, kdy je potřeba uměním tlumočit z pódia myšlenky a názory s údernou zřetelností, kdy je prostě potřeba agitovat.

Máme u nás v lidové umělecké tvořivosti estrádní a agitační skupiny, které se agitací uměleckými prostředky věnují převážně anebo i výlučně. Zkušenosti těchto souborů potvrzují, jak lidé chtějí vidět a slyšet jejich programy, zejména pak ty části, v nichž adresně a pravdivě tnou do živého. A jak také jejich programy a vystoupení vedla k nápravě nedostatků, jak dovedla i pobídnout i satiricky se vysmát chybám.

Mezi těmi, kdož agitační skupiny a programy vytvářejí, je i řada ochotnických souborů divadelních. To je naprosto správné, neboť divadelní soubory mají pro agitační práci všechny umělecké předpoklady. Práce na programu malých jevištních forem s jasným a konkrétním společenským zacílením přináší divadelnímu souboru k jeho základní práci neocenitelné zkušenosti, rozšiřuje umělecký záběr souboru a přivádí jej do nejužšího kontaktu se životem.

Změříme-li však sílu mocného proudu lidové iniciativy, jež v hospodářském, společenském, kulturním životě pozvedá zemi k socialistickým cílům, nesmírné množství příležitostí, kdy je potřeba zasáhnout uměleckou agitací, pak nemůžeme být ovšem spokojeni s poměrně nepatrným početním stavem agitačních skupin. Ty, které jsou a konají svou práci dobře, mohou se doslova „ulítat“. A zatím sta a sta našich souborů lidové umělecké tvořivosti se stále ještě nemůže rozkvívat, považuje dokonce agitační práci za jakousi rezortní záležitost specializovaných souborů.

Zabývali jsme se zejména v posledních měsících otázkami agitační práce několikrát na poradním sboru pro estrádní umělecké skupiny a všechny ty úvahy vedly k přesvědčení o nesmírné závažnosti agitační práce estrádních i všech ostatních souborů i k tomu, že právě vytváření agitačních programů může být klíčem k řešení celé řady problémů dramaturgických, života souborů apod. Došli jsme k jistotě — zejména tváří v tvář významným událostem zahraničně i vnitropolitickým — že je naprosto nezbytné připravit podmínky pro široký nástup souborů lidové umělecké tvořivosti k agitační práci, která musí být neoddělitelnou a samozřejmou součástí jejich umělecké práce.

S agitační prací uměleckými prostředky je spojeno nemálo problémů. K těm všem by měl promluvit březnový celostátní aktiv o agitačním poslání lidové umělecké tvořivosti. V jejím pracovním plánu nemůže být přirozeně vyřešení všech otázek dramaturgických, uplatnění žánrů, satirické tvorby, metod agitační práce uměleckými prostředky atd. atd., i když ke všem bude jistě proneseno zásadní slovo. Domnívám se však, že konference, na níž se sejdou členové souborů, kulturně političtí pracovníci společenských organizací — zejména ROH a ČSM, osvětoví pracovníci, členové všech ústředních poradních sborů, tvůrčí umělci profesionální a další, může splnit to základní — být nástupem k soustavnému rozvoji agitace uměleckými prostředky v lidové umělecké tvořivosti.

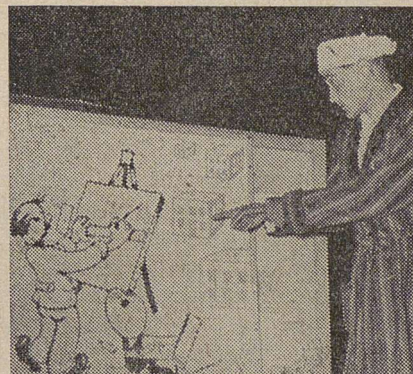
DUŠAN HAVLÍČEK, předseda Ústředního poradního sboru pro estrádní umělecké skupiny

RK ONV BLANSKO

RK ONV BLANSKO

ZK STAVARÍ — BRNO

ZK LENINOVÝCH ZÁVODŮ PLZEŇ

2+X=43

Náš Gottwaldovský kraj je známý jako kraj kouzelných písní a tanců Valašska, Slovácka a Hané. (Jen v závodních klubech a RK máme 52 souborů písní a tanců a s veselci je jich přes 80.) Tato skutečnost ovlivňovala i malý zájem o hledání netradičních forem práce v našich souborech. Když byla před dvěma lety ukončena soutěž umělecké tvořivosti ROH, zjistili jsme, že v našem kraji pracují jen dvě estrádní umělecké skupiny s agitačním zaměřením. A to ještě skupina Hradišťan-Moravan byla složena z pracovníků dvou závodů od sebe dost vzdálených a nemohla být dost aktivně používána na vlastních pracovištích. Své poslání však splnila. Druhá skupina vznikla z ochotníků ZK stavbařů v Gottwaldově. Satirickými agitkami na pracovní absenci, zneužívání národního pojištění atp. dělala příkladnou práci. Ale mohli jsme se spokojit dvěma skupinami v celém kraji?

Právě před rokem jsme využili příprav IV. všeodborového sjezdu. Orgán KOR vyhlásil soutěž estrádních agitačních skupin s výzvou, aby do IV. všeodborového sjezdu bylo založeno alespoň 40 malých estrádních agitačních skupin. Samozřejmě nezůstalo jen při této výzvě. Za spolupráce Domu osvěty v Gottwaldově a Ústředního domu LUT v Praze uspořádali jsme třídní internátní školení zájemců a budoucích vedoucích estrádních agitačních skupin. Školení předcházela dobrá agitace a propagace rozhlasem, tiskem i vlastním Zpravodajem KOR. Účast byla překvapující — 75 účastníků. Všichni se zavázali, že budou ve svých závodech rozvíjet práci estrádních agitačních skupin. Výsledek? *Dnes nám pracuje těchto skupin 43!*

Školením v únoru loňského roku však teprve práce začala. Nemají-li nové skupiny zase zaniknout, je nutno projevovat o jejich práci systematický zájem. Proto jsme zanedlouho uspořádali aktiv vedoucích estrádních agitačních skupin, na kterém jsme zevšeobecňovali zkušenosti ze souboru Elektron Svit Gottwaldov. V jednodenních seminářích a aktivech jsme pak pokračovali vždy jednou za dva měsíce a vždycky jsme vedoucím ukázali práci a výsledky některého souboru. Podobně jsme pracovali na širokých seminářích a aktivech kulturních referentů, např. na Dni komisí krajských výborů odborových svazů v květnu v Luhačovicích. Přitom jsme neustále sledovali všechny účastníky prvního školení. Napsali jsme ředitelům příslušných podniků i předsedům závodních výborů, jak mají využívat i podporovat jejich činnost.

V září jsme uspořádali ve čtyřech místech kraje (Vsetíně, Kroměříži, Napajedlích a v Hodoníně) oblastní přehlídky. Ty byly největší školou — ukázaly názorně rozmanité možnosti tohoto žánru. Byla obava, že u veřejnosti nebude zájem. Výsledek byl však překvapující. Například v Závodním klubu Závodu Říjnové revoluce na Vsetíně přišlo (při vstupném 5 Kčs) v neděli odpoledne 400 lidí. Byli mezi nimi i předsedové závodních výborů a další funkcionáři.

Oblastní přehlídky ukázaly, kolik tvůrčí iniciativy je v našich lidech na závodech. Převážná většina výstupů všeho druhu byla z vlastní tvorby. Z těchto přehlídek bylo vybráno 10 nejvhodnějších souborů pro vystoupení na kulturním večeru naší VIII. tradiční konference závodních klubů

a rudých koutků, která se konala 12.—13. prosince 1959 v Závodním klubu Svit Otrokovice. 400 delegátů ze závodů zde se zájmem čerpalo zkušenosti. Pro vedoucí pracovníky souborů byla pak neocenitelná diskuse s porotou, složenou z povolaných odborníků.

Hned po konferenci byl svolán z iniciativy KV ČSM aktiv svazáků, kteří se rozhodli rozvíjet malé estrádní agitační umělecké skupiny. Tak 26 nových vedoucích z řad ČSM vyslechlo referát o našich zkušenostech a soubor Elektron opět ochotně hovořil o své práci a předváděl ukázky.

Tyto a podobné akce a metody vytvořily atmosféru, v níž lze klást reálně požadavek, aby každý střední a větší závod měl soubor, který dovede pochvalně i kriticky reagovat pohotově na události ve světě i vlastním závadě a patronátní vesnici.

Čtenáře bude jistě zajímat, kdo to všechno organizoval. Nebyl to žádný jedinec. Byl to kolektiv obětavých a nadšených lidí, jako jsou soudruzi Věkoslav Zezula, dobrovolný funkcionář ze závodu Moravan Otrokovice, Otakar Moučka z Divadla pracujících, Marie Halasová z RGV Otrokovice, Jan Benda z Jihomoravské armaturky Hodonín, Marie Zelenková, dělnice z MOPu, Val. Meziříčí, Miroslav Blabla, vedoucí souboru Elektron a další. Ano, tito lidé mimo jiné zájžděli do závodních klubů, pak i do souborů, pomáhali při zakládání i v dalším rozvoji estrádních a agitačních skupin. Někteří, např. soudruzi Zezula, Letenský z Divadla pracujících, Ledvina z Elektronu, rozhodli se napsat o této práci brožurku s dokumentačním materiálem a vlastní tvorbou souborů.

Soubory jsou rozmanité, někde převládá umělecké slovo, jinde zpěv. Například soubor ZK Nafta Hodonín dovede účelně a vtipně využít ve svých programech i kouzelníka; myslím, že je to správné — využívat těch lidí a prostředků, které závod má, neurčovat, že v estrádní agitační skupině musí být to nebo ono. Tak soubor Nafty v Hodoníně dovedl plně využít zkušených divadelních ochotníků, jejich satirické scénky na poměry v závodě měly pěknou úroveň. Soubor vede zkušená ochotnice Jiřina Drobná. Dnes jsme od ní dostali dopis, který končí slovy: „Agitační skupina mne cele zaujala, udělali jsme na Silvestra nové, velmi zdařilé pásmo a věříme, že splníme naše poslání i v jubilejním roce 1960.“ A řekne-li taková slova „skalní“ ochotnice, je to doklad, že půjdeme i na úseku dosud tak málo populárních malých forem úspěšně dál.

Zajímavá je také rozmanitá činnost estrádní agitační skupiny Závodů Říjnové revoluce ve Vsetíně, jejíž základ tvoří Vsacké divadlo. Poslední svůj program nazvali: „Optimistická revue — Smích boří a tvoří (Haló tleskají).“ Ve svém plánu mají v tomto čtvrtletí 28 akcí na vesnicích, kde pracují i metodicky a pomáhají místním ochotníkům.

Soubor Elektron zpívá častušky o takových problémech v závodě, jako jsou mzdová úprava, kvalifikace, brigády socialistické práce, ale má na programu i scénky, např. o potížích při schůzování.

Šestičlenný soubor v MOPu Val. Meziříčí vede soudruh Kobliha, přestože pracuje na směny — spolu se soudruhem Stančíkem skládají básně i častušky o problémech ve svém závodě.

Podobně bychom mohli psát o souboru Reflektor v Autopalu Hluk, o souboru Panikáři, o souboru Pantoptikum v Hulíně a řadě dalších. Všude jsou užitečnými pomocníky — a jejich příklad táhne: na výročních schůzích se uzavírají závazky založit estrádní agitační umělecké soubory. V závodě Svit Gottwaldov vzniká vedle Elektronu druhý soubor, vznikají nové soubory ve Svitě Otrokovice, v závodě Fatra Napajedla, Svit Slavičín, MEZ Vsetín a dalších.

FRANTIŠEK VAŠÁT

Dnes, v socialistickém ochotnictví potřebuje každý jednotlivý herec své vlastní, osobní, politické stanovisko. Potřebuje marxistické, socialistické stanovisko a má toto stanovisko zastávat na scéně svými uměleckými výrazovými prostředky.

Lze také říci, že má svým uměním sloužit rozvoji socialistického uvědomění. To je náš cíl, jemuž musí sloužit celý výchovný proces v souboru. Tento požadavek není žádným soudobým vynálezem. Byl vždy zdůrazňován dělnickým divadlem a agitpropem.

(H. Keller)

TRISTAN a ISOLDA

Nebylo to velké město, kam jsem přijel onoho prosincového večera, tak na půl vesnice, na půl město, z jehož vedlejších ulic jistě v létě vyjížděly na pole žebříňáky kolem továrních zdí. Bláto proměnilo prostranství před nádražím v ošemetná osidla pro místních poměrů neznalého chodce, hustá mlha a drobný déšť se nepříjemně lepily na brýle a než jsem je očistil, oněch několik nevrlých postav, které se mnou vystoupily z vlaku, zmizelo v huňaté tmě. Ohrnul jsem límec, v hubertus zahalil se úže a pevně svíraje aktovku pod paži, vykročil jsem do první kalužiny. Byla hluboká. A mlha mne obklopila svými slizkými chapadly. Jen dvakrát jsem spadl do neoznačených výkopů. Mé kletby nikdo neslyšel. Konečně proniklo tmou mastné žluté světlo, okno restaurace.

Ve výčepu sedělo asi patnáct mladíků nad pobryndaným ubrusem a za zvuků neuměle ovládaného akordeonu zpívalo s neobyčejným citem „Já ti ho tam našroubuju...“. Vyšel jsem tiše do ulice, ponořil jsem se do mlhy. Další okno, další hospoda. Hrome, tady je živo. U několika stolů se hrál cvik, u několika jerbl. Před hráči ležely svazky bankovek jako před výhercem sportky. Dále tam stály přivřítivé sklenky dvojitých rumů. „To víte, je po výplatě.“ procedil žoviálně výčepník, „to se vždycky pustí chlup.“ Vypil jsem jedno pivo a šel jsem dál. Vida, zemědělská opravna a ještě se tu svítí. „Doháníte, soudruzi?“, zahalekal jsem vliďně. Leč hned jsem se zarazil. Opravovala se tu nějaká mercedeska, svářečí aparát jiskřil, ze skladu přinášel skladník plechovky tmelu. „To je melouch, víte,“ vysvětlil mi důvěřivě. „Už se s tím patláme přes tejdén.“ Zakopl jsem při rychlém odchodu o rozebrané, rezavé samovazy, pohrabováče a jiné harampády.

Z blízkého chrámu zněly velebně varhany. Dovnitř jsem se nedostal, bylo tam plno. „Nehledáte našeho předsedu?“ zeptal se mne účinnivě mladý muž, který se právě u vchodu přežehnal svícenou vodou. „Počkejte chvíli, on musí za pár minut vyjít, máme tu přednášku z nějaké společnosti, něco o vzniku života, předseda to bude zahajovat.“ Nečekal jsem na předsedu, přeptal jsem se, kde má být ta přednáška a zašel jsem do té místnosti. Na prohlhlých stěnách visely pět let staré plakáty, některé dokonce nepotřhané. Jinak tam bylo dost lidí: přednášející, dědeček, který se jakožto správce místnosti marně snažil roztopit churotná kamínka, já a jedna těhotná paní, domnívající se, že jde o lékařskou přednášku pro nastávající maminky. Prý jí tak bylo řečeno. Předsedy jsem se nedočkal, musel jsem dál.

Na náměstí bylo trochu světleji, zářilo tam několik luceren, pod nimi stál houfeček hochů a dívek, vedoucích živou konverzaci. „Ty vole, na to nechod, to je poučný,“ zněly jemné hlasy mutujících krasavečů, oděných v uzoučké, hojnými stříbrnými cvočky poseté kalhůtky. „Volové, pojďte na ohnivou vodu,“ prohodila rafinovaně mladice, vyzdobená purpurovými punčochami. Hbitě jsem se uchýlil do místní kavárny. Sedělo tam několik rozjařených mužů středověku, pardon, středního věku, pozvedali napěněné püllitry a mocně pěli: „Chaloupky pod horama, co se to stalo s váma...“. Některým vytryskla slza z oka a pravili, že si záhumenky vzít nedají a ani nápad se slučovat s tím sousedním družstvem, to by tak hrálo! Číšník mi sdělil, že od zítřka tu bude zavřeno, protože on bude nemocný, neb by jinak musel jít na meliorace. U něho jsem se konečně doptal.

A tak jsem ho našel.

Našel jsem ho, jak v promrzlém zákulíšti místní sokolovny připravoval několik rytířských brnění. Pozdravili jsme se. Pozeptali se na zdraví, rodinu, život a tak. To se musí, než se přejde k merituu věci, a tím byla má otázka, jak se

místní ochotnický soubor, jenž druhdy soutěžil v kategorii C, hodlá vyrovnat s otázkou umělecké agitace. Divná otázka, zvláštní otázka, leč vydal jsem se na takový průzkum a tak jsem ji položil.

On se ryčně zasmál.

„Hochu, to přece pro nás není! My hrajeme divadlo!“

„No a?“

„Divadlo, chápej, kusy! Hry!“ pronesl se svatým zápletem. „Teď právě chystáme překrásnou hru o Tristanovi a Isoldě!“

„A co tou hrou hodláte publiku říci?“ zašvelel jsem nemesle.

„Co?! Copak problém takové lásky není dost?“ zahřměl.

„Já bych řekl, že jsou naléhavější problémy,“ nedal jsem se. „Jen se rozhlédni kolem sebe!“

Otočil hlavou po zákulíšti:

„Co má být? To dáme do pořádku, jen co si Franta vykurýruje ústřel. To víš, už je mu taky šedesát!“

„To nemáte v souboru mladší?“

„Ty jseš naivka, kamaráde,“ zvedl udiveně brvy. „Mladší! Ti nemají o kulturu zájem!“

„A ti ostatní?“

„To víš,“ podrbl se za ušima. „On má každý starosti nad hlavu. Fabrika neplní plán, mají přílišnou absenci a nepořádky v provozu, JZD jde od pěti ke čtyřem, krade se tam, brambory jim zmrzly na poli, protože všichni dělali na záhumenkách. V Prameni tu zrovna praskla pěkná aféra — no, co ti mám vyprávět!“

„A vy se na to koukáte a budete hrát pro poloprázdný sál Tristana a Isoldu!“

„A co bychom měli dělat? Přece nenecháme Divadla!“ Řekl to s velikým D.

Začal jsem vyprávět o úspěších souboru, který šikovně sestaveným pořadem skečů a písní pomohl napravit celou řadu chyb, o důležitosti takové práce, o její umělecké i společenské funkci.

Mávl rukou.

„Prosím tě — a ty myslíš, že tohle mají dělat ochotníci? Ne, hochu, my budeme hrát Tristana a Isoldu!“

Rozloučili jsme se.

A oni hráli Tristana a Isoldu.

Okna hospod dál svítla, varhany hudly v chrámu, brambory mrzly v brázdách.

A oni hráli Tristana a Isoldu.

Meliorace nešla kupředu. Oberländer vyhlašoval nároky na sudetské území. Noví fašisté malovali hákové kříže na západoněmecké synagogy.

A oni hráli Tristana a Isoldu.

Jaképak malé umělecké formy! Jakápak umělecká agitace! K čemu? My hrajeme Hry!

A hráli Tristana a Isoldu.

Doslov

Čas pokročil o slepičí krok, ve světové situaci skočil obrovským skokem. Sovětský svaz rozbil raketami hráze vesmíru, snížil stav ozbrojených sil a stal se tak ojedinělou, vzácnou výjimkou v historii. Výjimkou, která se nesporně stala příkladem k následování.

Čas zamekl i smetl v onom městečku. Ustávalo melouchů, ubývalo opilců, družstva se spojovala... zkrátka vítězil zdravý rozum. Naše republika dokončovala výstavbu socialismu, s obrovským elánem rozjížděl se pětiletý plán, přicházela další demokratizace lidové správy.

Zajisté vás zajímá, jak čas zaeloumal ochotníky?

Hráli dále Tristana a Isoldu.

PANTOMIMA DIVADLA NA ZÁBRADLÍ: PORTRÉT L. FIALKY

FOTO O. RICHTER

Tři pražské scénky se rozhodly promluvit k současnosti nekonvenčně, vtipně, po svém. Vznikly v posledních letech, nejstarší je kabaret ROKOKO, pak dvoulété divadlo Na zábradlí a nejmladší je SEMAFOR, který je právě uprostřed své první sezóny. Každá scéna z této trojice má vyhraněný

Svou životaschopnost dokazuje celá trojice už tím, že má své obecnstvo a že její činnost sleduje veřejnost a kulturní rubriky listů s velkou pozorností. O humor je na oficiálních scénách nouze a Pražáci si ho zvlášť dovedou vážit.

vlastní profil, svůj styl, kterým promlouvá k obecnstvu. Jedno mají společné: bohatství jevištních forem, jednotnou myšlenku, která je vždy za pestrým sledem výstupů; překonávají přehradu jevištní rampy tím, že od prvního výstupu navazují úzký kontakt s divákem. (SEMAFOR a Na zábradlí jsou tak blízko vysunuty k divákovi, že o rampě ani nelze hovořit.)

Pro vás, kteří se pokusíte vzkřít malé formy, aktovky, kabarety, estrády, literární pásma aj. (sem se totiž vejde všechno včetně dobré moderní hudby, jen mít vkus, vtip, sebekritiku a vlastně především schopnost žít na jevišti problémy dneška), zaznamenali jsme několik dobrých zkušeností, názorů a plánů pražských scének. Vyberte si z nich, co vám ještě chybí.

DAREK VOSTŘEL, umělecký vedoucí kabaretu ROKOKO:

Nejdůležitější je mít v kabaretu autora, který dovede námětům ze života dát jevištní formu a zasahuje-li satirou, musí být konkrétní. K nám přicházejí spíše autorské polotovary, kterým v inscenaci dáváme konečnou formu. Vytvořili jsme si tu autorský kolektiv — Jan Žáček, já, Josef Koenigsmark, Sándor Kosnar a Jaroslav Langr. Máme družbu s berlínským kabaretem Distel, je to velmi dobrá výměna zkušeností, zasíláme si navzájem i texty atd. Na staré kabaretní tradice jsme navazovat nemohli, dnešek je úplně jiný a každý kabaret rychle stárne. O slavných pokrokových tradicích českého kabaretu připravujeme v televizi s A. Branaldem a O. Novým pět pořadů, zachycujících vývoj kabaretu.

Kabaretní forma vyžaduje aktovky, skeče, songy, black-outy, skloubené jednotlým záměrem. Scénky mají být co nejkratší. Vůbec je v kabaretu nutné klást na autora zásadní požadavek — umění zkratky. Z bohatství forem kabaretu bude u nás vždy samozřejmě převládat mluvené slovo.

SEMAFOR má dalekosáhlé plány. Jeho svítivý název je složen ze zkratky Sedm Malých Forem. Hned vám je vypočítáme:

1. divadlo
2. loutkové divadlo
3. hudba
4. literatura, próza i poezie
5. výtvarnictví (včetně výtvarné fotografie)
6. film — vlastní experimentální filmy Semaforu
7. tanec.

SEMAFOR má tu výhodu, že někteří jeho členové jsou všumělové: výtvarníci, autoři, herci, zpěváci, hudebníci, skladatelé, fotografové. Za krátkou dobu s výjimkou filmu a tance se tu objevily všechny plánované formy. Největší úspěch měla Šlitrova a Su-

malé formy

chého hudební komedie Člověk z půdy (o té píšeme ještě zvlášť) a připravuje se Aškenazyho Ukračený měsíc v pozměněné Smoljakově dramatizaci. Tvoří se také jazzová opera (opět J. Šlitr a J. Suchý).

Co si myslí vedoucí Semaforu Jiří Vrba o agitačních skupinách, malých formách a obvyklém podezřívání z intelektuálštiny, řekl v projevu

v Gottwaldově, na konferenci o malých formách. Přinášíme výňatek:

Ne všechny zkušenosti z činnosti agitačních skupin v první republice jsou použitelné z dnešní situace. Dnešní poslání agitačních skupin je poněkud odlišné. Obrací se k daleko širšímu okruhu různorodého občanstva, jehož kulturní vyspělost a ekonomická úroveň je mnohem vyšší než tehdy. Často hovoříme o výsledcích, kterých jsme dosáhli v převýchově člověka, a přitom programy, kterými na něho chceme působit, jsou mnohdy daleko pod jeho skutečnou úrovní. Působí tu přece řada výchovných činitelů: televize, rozhlas, divadlo, film, školní vzdělání; proto ideová působnost agitačních skupin je mnohem více svázána s uměleckou úrovní. Neznamená to intelektuálsky estetizující pohled na tuto činnost, ale na druhé straně nesmí nás zavést ke zbožnění diletantismu. Ruku v ruce se zvyšováním ideové účinnosti programu musí být zvýšena náročnost na uměleckou úroveň textu i reprodukce.

V diskusi se objevil názor, že nová mladá divadla (SEMAFOR, Na zábradlí) se obrací výhradně svým programem k intelektuálskému občanstvu a že se nestarají o to, jak získat dělnickou mládež do divadla. Myslím si, že dělnická mládež do těchto divadel chodí. Konečně, můžeme to zjistit průzkumem. A jak to chcete poznat na vzhledu diváka? Podle oblečení nebo podle chování? Rozdíl se dnes přece vyrovnal. Je-li program intelektuálně náročnější, je možné, že všemu nerozumějí, ale to snad není taková škoda. V Národním divadle divák také třeba všemu neporozumí, ale přemýšlí o tom, co ho vzruší, co ho provokuje k hlubšímu myšlení — a příště už bude třeba lépe rozumět. Nerozumějí-li mladí lidé všemu, není to žádná tragédie. Jsou také scény, kde rozumějí všemu, co se na jevišti řekne, ale dostanou současně takovou spoustu nevkusu, který je kazí, místo aby vychovával.

IVAN VYSKOČIL, umělecký vedoucí divadla Na zábradlí:

Myslím, že se o nás nedá říci, že bychom se snažili o malé formy. Je to konečně takový nevystihující název — malé formy. Snažíme se bohatstvím forem dojít k jedné velké, takovému syntetickému divadlu, kde by měla své místo pantomima, hudba, zpěv, tanec v rámci jedné hry, jednotného děje. Náš první program Kdyby tisíc klarinetů... jsme nazvali leporelem. Byla to skutečně taková skládanka, do které každý dal, co uměl, taková z nouze ctnost, která se kupodivu povedla. Křísíme pantomimu. To je velmi zvláštní útvar. V pantomimě nelze

ČLOVĚK Z PŮDY — MILOŠ KOPECKÝ.
SEMAFOR FOTO: O. RICHTER

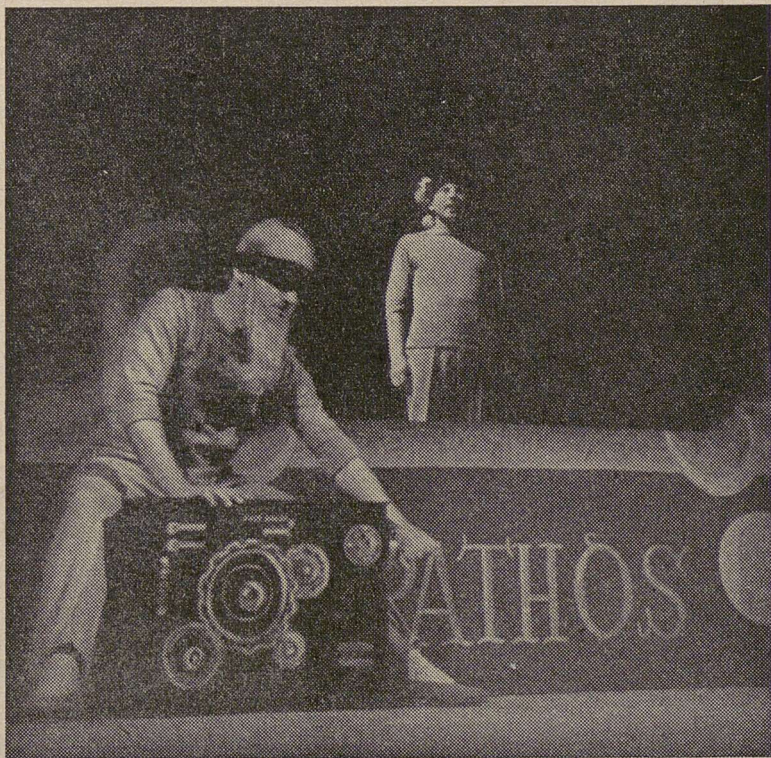
divákovi lhát, buď porozumí nebo ne. Slovům rozumí každý (nebo si to alespoň myslí). Náš program: divadlo, které by vedlo nepřetržitý dialog s divákem, bylo s ním v těsném kontaktu a tím překonávalo přehradu rampy. Chceme se věnovat problémům mladých, generaci, která je v něčem už velmi dospělá, v něčem ne a s níž si dosud vlastně nikdo nepopovídal o jejích problémech. Chceme nadále tvořit kontrasty na jevišti, kontrast

humoru a vážného problému, kontrast jednotlivých forem (pantomima, hudba, činohra). Myslím, že je omylem, že jsme považováni za improvizátory. Nemáme dar improvizace. Naopak, od příští sezóny začneme v divadle velmi poctivě, tvrdě dříť: za naším divadlem musí být přesná, promyšlená práce. A o navazování na tradice Osvobozeného divadla: je mi 31 let, ostatní ze souboru jsou ještě mladší, Osvobozené divadlo z nás nikdo vlastně nezažil. Společný máme vztah k češtině jako k uměleckému nástroji, na kterém se dají zachytit nejjemnější slovní vtipy a hříčky. Jsme divadlem, které chce na své scéně zachycovat dějiny vztahu k současnosti a odhalovat to, co přežívá z minulosti a co mrzačí mladé.

Z těchto tří krátkých zpráv je, doufáme, zřetelné, že každá z mladých scén se ubírá po vlastní cestě. Není to jen snaha po osobitosti, je to osobitost sama, která je neoddělitelná od každé skutečně tvůrčí činnosti. A tak tu ani není nebezpečí, že by v ochotnickém divadle vznikly jejich kopie. Je to příliš těžké — a pak, zkuste napodobit vtip a humor! Nevýjde vám. Je příliš citlivý, aby snesl přesazení do jiné půdy.

A tak k napodobení zůstává průbojnost, odvaha, znalost četných forem jevištního umění, kterými lze k divákovi promluvit přímo, neomšele, dnešním slovníkem.

J. KOENIGSMARK, BAPOFO: TELEVISORLOJ. KABARET ROKOKO. NA SCÉNE
O. ŽEBRÁK A V. BEDRNA. FOTO J. SVOBODA

H. ČOČKOVÁ — PAPOUŠEK BOŘIVOJ

Q otázka malých forem není výlučně spjata jen s divadlem pro dospělé. I mládež potřebuje estrádu, kabaret, literárně-hudební pásmo, zkrátka všechno to, co se označuje za malé formy, a jedním z nejdůležitějších zřetelů je pedagogické působení těchto drobných žánrů. Také několik pražských divadel poznalo potřebu malých forem pro mládež. Divadlo Jiřího Wolckra řešilo tuto otázku estrádními „bavilony“, Divadlo Na zábradlí uvedením dětské revuální hry, divadelko Rokoka dvěma speciálními dětskými kabarety. S výjimkou Macourkovy hry „Jedničky má papoušek“, kterou uvedl iniciativní soubor Na zábradlí, nelze ostatní pořady hodnotit jinak než jako pokusy, na jejichž definitivní a úspěšné podobě bude ještě zapotřebí pracovat.

I když oceňujeme snahu H. Philippové o svérázný žánr dětské hudební komedie, nelze označit hru „Byl u vás Vlk?“, uvedenou v Rokoku, za seriózní a hlavně definitivní práci. Laciným

způsobem a zcela primitivní zápletkou byly zde v pásmo spojeny písně, rozprávky, říkanky a staré kreslené filmy. Děj? K dětem, které si vyprávěly o Červené Karkulce, přichází neznámý člověk. Představí se jim jako Vlk a děti se domnívají, že jde o skutečného vlka. To však nevádí, aby se s ním dobře nebavily. To je záminka, vhodná k tomu, aby se na jevišti zpívalo, vyprávělo, aby se promítaly diapozitivy k písničkám a aby se předváděly vypůjčené kreslené filmy. Směsice čísel a zvláště zařazení filmu nesvědčí právě o velké vynalézavosti. Přínosem by mohly být vtipně komponované písně. Je však na pováženou, jestliže se při jejich reprodukci pohybují dětské herci jako barové zpěváci, pohupují se v džezovém rytmu a zpívají se zcela nedětskou profesionalitou. Na to je jejich nadání škoda a může to vést k nezdravému napodobování u dětského obecnstva. A přece zvláště zde musí rozhodovat vkus a určitý pedagogický záměr. Proto kabaretní hra „Byl u vás Vlk?“ nemůže před kritikou obstát a není dobrým příkladem.

Lépe se podařil další pořad Rokoka, dětský kabaret Jiřího Meliška „Robot Emil“. Tady jde o dobrý původní nápad, přímo stvořený pro dětské obecnstvo, milující technické vynálezy, a vhodný pro rozehrání drobných a poučných příhod. Robot Emil se učí mluvit, chodit, smát, a nakonec se mu dostane důkladné lekce pro domýšlivost a pýchu. Proti hodnému robotovi stojí robot zlý, strojící mu úklady. Kabaret má tedy svůj dramatický půdorys. Žel, že druhá polovina hry zdaleka nesplňuje příslib prvního obrazu. Estráda, na níž je robot Emil pozván k vystoupení, je volnou sestavou estrádních čísel, na-

mátkou sebraných dohromady. Až v závěru autor nechává výrazněji doznít dramatický konflikt mezi oběma roboty a lidmi. Škoda času, vyplývaného na nahodile sestavenou estrádu mezi tím! Je to však aspoň příslib, dobrý základ.

Dětem, ale nejen dětem je určena hra Miloše Macourka „Jedničky má papoušek“, kterou hraje Divadlo Na zábradlí. Dramatická zápletky, uvolněná řadou vložených písní, vedla by nejspíš k označení „revue“. I jakýsi vzdálený ohlas komedií Osvobozeného divadla by se zde dal najít. Revue s užitečnou ústřední myšlenkou, že děti se nemají učit jenom pro známky a nezdravě papouškovat naučené moudrosti a hlouposti, má řadu bystrých vtipů a pohotových nápadů. Naskytá se sice otázka, zda dětské obecnstvo porozumí všemu z předvedeného děje, který je zvláště v úvodu poněkud nepřehledný. Na víc si rozhodně přijdou dospělí, kteří také plně ocení talentované výkony mladých herců. (Znamenitě si vede na příklad Helga Čočková v úloze papouška Bořivoje, jejíž obrázek zde otiskujeme.) Velký ohlas hry však dosvědčuje, že se nemusíme obávat toho, že mládež nepochopí symbol, metaforu. Kolik jich je v našich klasických pohádkách! Ostatně, o co autorovi v zásadě jde, řekne se tu přímo na jevišti, ale s takovým taktem, že v tom není (s výjimkou ryze pedagogického závěru) cítit mentorské poučování.

I profesionální soubory mají tedy své starosti s vhodnými pořady pro mládež, a to i v oblasti tzv. malých forem. I zde bude nutno vykonat ještě mnoho práce. Ale objevují se již první přísliby, jejichž perspektivy jsou optimistické.

I to chválím, když je někdo přimozdravě,“ praví Švejk. V Se-maforu jeden člověk přímo pochází z půdy nikoli zemité, ale z té, která je nad posledním patrem každého domu, počítáno zdola. Demokracie každého baráku je překvapivá: haraburdí se ukládá nejen dole — ve sklepech, ale i nahoře — na půdě. Držme se půdy. Na ní žije, zapomenuv na svět a zapomenuť světem, spisovatel Antonín Sommer a tvoří velká díla, která už napsali jiní. Stařec a moře, Válka s mloky, Jih proti Severu a Proti všem, Babička atd. ... zkrátka všechno, z čeho se pak v hudební komedii J. Šlitra a J. Suchého dají vypěstovat blýskavé slovní hříčky.

Malá scéna ve Smečkách v Praze poslední léta živořila. Objevovaly se tu záhadné programy a záhadné soubory. Nakonec se sem s pozhledáním osvětové besedy nastěhovala v podzimních dnech minulého roku skupina mladých lidí kolem literatury, novin,

ČLOVĚK Z PŮDY

filmu, výtvarnictví, hudby a divadla. Prvním esem, které vyhodila na stůl — totiž na jeviště — byla právě hudební komedie Člověk z půdy. Malé hlediště je každý den naplněno a na lísíky se stojí ve frontě. Obecnstvo, milující dobrý humor, dovede odpustit mládí odvahu předvádět na jevišti první neumělé krůčky. Nevím ovšem, zda by toto obecnstvo bylo tak milosrdné, kdyby se tu v hlavní roli nestřídali Miloš Kopecký, Miroslav Horníček a František Filipovský.

Začíná se. Předscéna je odhalena, zadní část jeviště je cudně skryta revuálkou — modrým závěsem se zlatým sluncem. V rohu rampy stojí mikrofon, nejzaměstnanější rekvizita. Polotanečně přicestují čtyři zpěváci — herci — tanečníci, vyberte si kteroukoli z těchto profesí, od každé jsou trochu a bohužel ne úplně. Oznamují, že to, co chtějí předvést, k smíchu je a k smíchu není ... a nastavují obecnstvu žlutá záda své vesty s černým

Profesionální divadla

o spolupráci s ochotníky

**Severomoravské krajské
oblastní divadlo v Šumperku**

Jsem rád, že jste si vzpomněli právě na naše divadlo — divadlo vskutku oblastní, které zajíždí do 56 míst tří krajů v dosavadním územním rozdělení.

Zajímá vás naše spolupráce s ochotníky. Divadlo má uzavřenou patronátní smlouvu se ZK n. p. MEZ v Postrělmově. Postrělmovští si svého času postavili hezký kulturní dům a mají dobrý ochotnický soubor a národopisný kroužek. Podle patronátní smlouvy jsme spolupracovali na dramaturgickém plánu souboru. Při první hře — Čapkově Matce — jsme pověřili našeho režiséra Špilku dohledem nad inscenací. Po našich představeních zůstáváme ještě hodinu pohromadě s členy klubu a besedujeme s nimi o divadelním představení, jednotliví herci zase o svém přístupu k rolím atd. Je samozřejmé, že všechna představení Závodního klubu MEZ vybavujeme dekoracemi a kostýmy.

Obdobnou smlouvu uzavřeme se ZK Hranických cementáren. Zatím jsme jim pomáhali při studiu Radúze a Mahuleny (hudba, rozbor, režijní dohled).

Pro ochotníky okresu Šumperk jsme před časem skončili praktický kurs; s ochotníky, které vybral poradní sbor, nacvičil náš režisér Špilka hru

KAREL ČAPEK, MATKA —
HO DIVADLA V OPAVĚ
— INSCENACE SLEZSKÉ

K. Stanislava Návštěva nepřichází. Studium hry bylo instruktivní, bylo doplněno i přednáškou našeho výtvarníka o ochotnické scénografii a člena divadla o vytvoření masky.

Pro okresní domy osvěty sestavujeme čas od času metodické listy, zaměřené k dramaturgii ochotnických souborů (hry, vhodné pro oslavy Říjnové revoluce, Února, hry pro ateistickou propagandu, nedávno jsme dali k dispozici okresním domům i krajskému domu metodický list, kde jsme soustředili přesné adresy půjčoven kostýmů, vlasenek, podniků, které se zabývají výrobou dekorací, elektrického zařízení atd.).

Někteří pracovníci divadla jsou činní v okresním poradním sboru. Příležitostně se staráme o materiální vybavení ochotnických představení, poskytujeme dramaturgické porady, dohlížíme na přestavby jevišť v Mohelnici a Vrbně, poskytujeme vždy pomoc, jsme-li o ni požádáni.

Účast ochotníků na našich instruktážích je celkem dobrá. Postrělmovští provádějí účelnou propagaci našich představení a zařízení svého závodního klubu nám propůjčují zdarma. Zúčastňujeme se okresních konferencí ochotníků a hovoříme na těchto setkáních o naší práci.

Náš vztah k ochotníkům je upřímný. Snažíme se, aby úplně vymizelo podceňování ochotnické práce. Přáli bychom si ale také, aby ochotníci naši pomoc přijímali s důvěrou. Bohužel, velmi často se nám stává, že naše materiální pomoc je přijímána bezvýhradně, ale metodická rada je přezírána.

Přímý styk máme s okresními domy osvěty v Šumperku, Zábřehu a Jeseníku a s krajským domem osvěty. Je samozřejmé, že vesnické soubory se k nám o pomoc obracují přímo.

Antonín Štros, umělecký ředitel

Slezské divadlo Zdenka Nejedlého v Opavě

terčem. Libo-li, střelte! Zatím není proč. Nastupuje milenecká dvojice, jejíž velkou předností je mládí a značným nedostatkem herecká nezkušenost. Shora k ní po obyčejných štaflich sestupuje nikoli deus-ex-machina, ale dnes večer Miloš Kopecský, člověk z půdy. A začíná herecký sólokoncert. Herectví ryze komediální, uvolněné a odpoutané, udivující samozřejmostí, s jakou pronáší repliky a zasahuje s ostrostřeleckou přesností terč: lidskou samolibostí, nekritičností, pseudointelektuální, nadutost. A zase tu okouzluje umění improvizace slovního vtipu a hříček, které se rodí právě v tom okamžiku na jevišti, zkrátka zažíváme to, co závidíme předešlé generaci, obecenstvu Osvobozeného divadla.

Výborně je vymyšlena scéna, kdy Antonín Sommer tvoří své postavy, které se mu tu objevují i s překlepy jeho psacího stroje. Místo řady vědců nastoupí řada světců atp. Jedna z po-

stav mu zcizí rukopis a Miloš Kopecský hraje Molièrova Lakomce se suchým dodatkem, že takhle měl tehdy toho Lakomce vlastně napsat (Sommer). Živé postavy, které se pokoušel namačkat do svých umělých románů, se násilí brání a ubrání. Nakonec Sommer provádí sebekritiku s řečnickým patosem. Je to výborný výkon, ale za ním přece jen vytušíte, že libreto bylo šito horkou jehlou a dějová fabule má víc schválností než logiky.

Nehleďte tu velkou satiru, není přítomna. Najdete však dobrý humor, jenný a překvapující absurdními závěry. Ještě něco zasluhuje pozornost: dobrá hudba J. Šlitra v provedení jazzového kvarteta J. Havlíka a velmi dobrý text J. Suchého k songům.

Dvě hodiny z hlediska věčnosti nejsou vlastně ničím, ale dvě hodiny dobré zábavy v jednom dni stačí vřchovat. Obecenstvu v Semaforu docela jistě.

sd

Členové divadla pracují přímo v poradních sborech a jsou porotci okresních a krajských soutěží LUT. Máme také patronát nad některými soubory v obcích našeho okresu.

Soubory naše instruktáže ochotně přijímají. Na druhé straně nelze tak jasně mluvit o pomoci ochotnického divadla našemu profesionálnímu. Domnívám se, že otázka pomoci profesionálnímu divadlu bude spočívat na soustavné a cílevědomé práci našich členů, aby ochotníci v nás neviděli konkurenty. Nejvíce s ochotníky spolupracují členové činohry a baletu. Pomáháme ochotníkům ve výtvarné práci, zapůjčujeme i prodáváme kulisy, půjčujeme kostýmy, rekvizity a divadelní texty, nejsou-li k dispozici v Dillii. Jsme v úzkém spojení s krajským domem osvěty. Ochotníci buď žádají o naši pomoc jeho prostřednictvím, nebo se k nám obracují přímo.

Jaroslav Donski, umělecký ředitel

MALICKOSTI K MALÝM FORMÁM

O SLEPIČCE A KOHOUTKOVÍ

(Scénka z BAPOPO, inscenace v pražském kabaretu Rokoko)

Všední prostředí všedního dne. V pozadí Studánka, Svině a Vůl volně přihlížejí. Slepíčka plete svetr. Přibíhá zděšený Kohoutek s aktovkou pod paží.

KOHOUTEK: Slepíčko, Slepíčko, stal se mi malér!

SLEPIČKA (*lekne se*): Teď jsem pustila oko!

KOHOUTEK: Pomoc, pomoc, malér se mi stal, malér! (*padne a má nožky nahoře*)

SLEPIČKA: Ježíšmarjá, malér! To nám tak ještě scházelo! Měl sis dávat pozor a myslet na naše ubohá vajíčka! Ubohá, nevinná vajíčka!

KOHOUTEK (*třepe nožkami*): Honem, dělej přece něco. Nevidíš, že mám nožky nahoře?

SLEPIČKA: To po maléru bývá. Ale co?

KOHOUTEK: Běž honem ke Studánce! Studánka mi byla vždycky přátelsky nakloněna. Dělej, než nožkama doklepu!

SLEPIČKA: Mám si vzít to nové palety?

KOHOUTEK: Proboha, slepice! Já tady třepu nožkama, mám malér a ty myslíš na palety. Leť a už ani nekdákní!

SLEPIČKA: Naše vajíčka! (*běží ke Studánce*) Studánko, hlubánko, dej vody mému Kohoutkovi, leží tam na dvoře, má nožky nahoře, bojím se, bojím, že umře.

STUDÁNKA (*s účastí*): Jejeje, copak se stalo panu Kohoutkovi?

SLEPIČKA: Malér!

STUDÁNKA: A servus! Malér! Hm, to je nepříjemné...

SLEPIČKA: Vidíte, že mu ukápnete vody? Třeba bude stačit kapička...

STUDÁNKA: To víte, milá Slepice, když má někdo malér, kdopak by mu nepomohl? Ale já momentálně... jaksí... mám mnoho práce... musím zrovna zurčet... to víte, týden vod... a tak...

SLEPIČKA: Ale on už třepe nožkama! Jenom kapičku vody!

STUDÁNKA: Hm, to bych za chvíli vyschla! Každou chvíli si někdo vzpomene s malérem!

SLEPIČKA: Vždyť je to pro vás maličkost!

STUDÁNKA: To si myslíte vy, ve svém naivním slepičím mozku!

SLEPIČKA: Kolikrát se ve vás cachtal!

STUDÁNKA: Cachtal... cachtal... co bylo, bylo. Teď má malér!

SLEPIČKA: Přinesu vám vajíčko, pěkně malované...

STUDÁNKA: Copak... vajíčko... takhle kdybyste mi přinesla od Svině štětiny — tak bych jaksí — mohla uvažovat —

SLEPIČKA: Děkuji tisíckrát, už tam běžím! (*běží ke Svině*) Svině, Svině, dej mi štětiny, štětiny dám Studánce, Studánka dá vodu mému Kohoutkovi, leží tam na dvoře, má nožky nahoře, bojím se, bojím, že umře...

SVINĚ: Milá paní, copak jste dnešní? Štětiny nejsou! Vyšly docela malým nákladem a hned na ně byla fronta!

SLEPIČKA: Aspoň jednu štětinu, vždyť jinak můj Kohoutek natáhne brka!

SVINĚ: Co se dá dělat, milá paní! Všichni jednou musíme natáhnout brka. A copak se mu stalo, panu Kohoutkovi?

SLEPIČKA: Malér! Pomozte mu štětinami!

SVINĚ: Ale podívejte se, paní Kohoutková, — vždyť já toho vašeho Kohouta ani pořádně neznám! Já jsem Svině — mám své vlastní svinské starosti, kohopak já si všimnu? A teď najednou — ještě štětiny! — Mám já na Kohoutkovi zájem? Nemám na něm zájem.

SLEPIČKA: Svině, Svině, vždyť Kohoutek zhynie!

SVINĚ: Ať si trhne nohou! Vzpomínám si, že jednou o mně divně kokrhal... skoro neuctivě...

SLEPIČKA: Vždyť on pro samé povinnosti ani neměl čas na kokrhy! Udělejte pro něj něco!...

SVINĚ: Hm — no — takhle — kdybyste mi přinesla od Vola mláto — to by se snad potom dalo uvážit...

SLEPIČKA: Děkuji uctivě, Svině, už tam letím! (*běží k Volovi*) Pane Vole, pane Vole, dejte mi mláto, mláto dám Svině, Svině dá štětiny, štětiny dám Studánce, Studánka dá vody mému Kohoutkovi, leží tam na dvoře, má nožky nahoře, bojím se, bojím, že umře...

VŮL: Prosím vás, kde by soukromý Vůl vzal dnes mláto? To víte, že bych kvůli Kohoutkovi rád... já jsem dobrý Vůl... dobře znám pana Kohoutka — vždycky tak veseloučce kuropěl, ovšem, ovšem... Jo, to jsou těžké věci... Copak se mu stalo? Polkl něco! Našinec teď leccos musí spolknout... inu jo...

SLEPIČKA: Nic nespoklí! Malér se mu stall!

VŮL (*zarazí se*): Ehm... to jako něco potřebuje? Kohoutek... Kohoutek... Nevzpomínám si... já vlastně Kohoutka ani neznám...

SLEPIČKA: Má nožky nahoře!

VŮL: Takového obzvlášť neznám! To je nějaká abnormalita. Od toho raději dál!

SLEPIČKA: Pode mnou se podlamují pařáty! Aspoň na dlaň mláta! Svině to snad bude stačit...

VŮL: Říkáte Svině? Hm — no — poslyšte, kdybyste mi přinesla od Louky travičku, tak bych se snad podíval... možná, že tu trochu mláta... něco by se našlo... mám strýčka v JZD, tak on sem tam něco vyzáhumenkuje, no, jak říkám — trochu travičky — ale neříkejte, že je to pro Vola!

SLEPIČKA (*po pás se ukloní a kvačí za scénou, kde je slyšet její žalostné křákní*)

Zatím Studánka, Svině i Vůl klidně melou palci a přihlížejí, jak Kohoutek sebou cuká, trápí se, trhá nožkama.

KOHOUTEK: Malér — malér... (*dodělavá*)

VŮL (*prohodí*): Měl malér!

SVINĚ: No vida — malér...

STUDÁNKA: Jo, jo... (*dál klidně přihlížejí*)

KOHOUTEK (*natáhne se, vypustí duši — balónek nebo dým*)

VŮL: Hlele — duše!

SVINĚ: Vypustil...

STUDÁNKA: Jo, jo...

SLEPIČKA (*radostně se vrací, doprovázena Pávem*)

PÁV: Vždyť vám to říkám, paní Slepice! Žádný malér, to se pan Kohoutek mýlí! Naopak, má být povýšen na Nadkohouta!

SLEPIČKA (*zmerčí Kohoutka*): Ach, běda, on už je kaput!

SVINĚ: Pitomá Slepice! Proč jste ho nechala tak dlouho čekat!

VŮL: Chudák! Já ho měl tak rád! Nesmírně jsem si jej vážil!

SVINĚ: Byla bych si pro něj poslední štětinu vytáhla!

STUDÁNKA: Kdyby mně byl někdo něco řekl, že něco potřebuje...

Josef Koenigsmark

PROMĚNY PANA ČEHONY

Pantomima o třech dílech

Osoby: pan Čehona, jeho tři dcerušky a nápadníci: řeznický pomocník, pan rada, učitel, továrník, kulak, instalatér. Všechny tři dcerušky hraje jedna herečka, musí se velmi rychle převlékat. Rovněž nápadníky hraje jeden herec. Je oděn v trikotu a mění pouze pokrývky hlavy a drobné doplňky.

1.

Na scéně visí cedule s nápisem: Alois Čehona, řeznictví a uzenářství. Na stěně obraz France Josefa. Pan Čehona je na jevišti sám. Ukazuje, že je spokojený, hladí si břicho, obsluhuje zákazníky. Přichází první dceruška. Má bílou blůzku s matrosem, skládanou sukní, ve vlasech mašli. Tančí na hudbu Radeckého pochodu (úryvek) taneček secesní dívky. Pan Čehona ji dojatě pozoruje. Měla by se vdát. Vtom přichází pomocník. Má v ruce růži, na

hlavě slamáček, je rozpačitý a je zřejmé, že je mu v svátečním obleku úzko. Pan Čehona ho blahosklonně přijímá. Pomocník rozpačitě žádá o ruku dcerušky. Již se dávno milují, předvádí, že by ji na rukou nosil. Dceruška s ním nesměle koketuje. Pan Čehona se rozzuří, chytne pomocníka za límec a kalhoty a vyhodí ho. Dceruška sebere růži a brečí. Pan Čehona jí nadává, taková žebrota a jeho dcera! Přichází pan rada. Má na hlavě buřinku, licousy a monokl. Je trochu senilní a má podagru. Přináší velkou kytici a žádá o ruku slečny dcery. Pan Čehona je blahosklonný a svoluje. Dceruška truchlí, pak resignovaně vzdychne a svolí. Všichni odcházejí důstojně za zvuku Mendelssohna Svatebního pochodu, který doznívá při přestavbě.

2.

Na scéně cedule: Továrna na uzeniny Aloise Čehony. Na stěně obraz dr. Kramáře. Pan Čehona zblahobytněl. Vypráví o svých úspěších v životě i podnikání. Počítá peníze a velkopanský dává pokyny neviditelným zaměstnancům. Přichází druhá dceruška, na hlavě klobouk do očí, šaty po kolena s nízkým pasem. Jde z tenisu a tančí otci charleston. Pan Čehona je trochu znepokojen jejím temperamentem. Měla by se vdát. A vtom přichází pan učitel. Na hlavě černý širák, cvikr a na krku uměleckou mašli. V ruce skrovnou kytku a pod pažďí knížku. Pan Čehona mu svrchu podává ruku a co že si přeje. Pan učitel, že by si dovolil žádat o ruku slečny dcery. Cetli by si spolu v knížkách, čichali ke květinám, hráli tenis a někdy dokonce tančili charleston. Pan Čehona jej zarazí v tanci. A co peníze, má? Bohužel, pan učitel má prázdné kapsy. Pan Čehona jej nepřiliš zdvořile vyprovodí. Dceruška truchle, ale pan Čehona nepovolí. Vtom je zde pan továrník. Cylinder, zlatý řetěz na břiše, tlustý doutník a krabice s orchidejemi. Vítají se přátelsky s panem Čehonou, pan továrník suše žádá o ruku dcerušky a ukazuje šekovou knížku. Pan Čehona nadšeně souhlasí. Dceruška je otrávená, pak se podívá na šekovou knížku pana továrníka, zahodí knížku od učitele a na hudbu jazzovaného Mendelssohna (Ježek) podá ruku panu továrníkovi.

3.

Na scéně nápis: Masna, vedoucí Alois Čehona. Na stěně budovatelský plakát. Pan Čehona je hluboce otrávený. Všechno mu sebrali, málem seděl na malý dekret, ještě že se uchytil v Masně a sem tam nějaká ta šmelina. Přibíhá dceruška. Má svetr, džinsy a ohon. Předvede tatíčkoví rock. Kdyby dala pokoj, pan Čehona má starosti nad hlavu. Aspoň kdyby si někdo holku vzal. A hle, tu přichází přítel kulak. Zelený klobouk se štetkou, holínky a místo kytiky husu. Objímá se s panem Čehonou, oba nařikají na poměry. A kulak, že by si dcerku vzal, potřebuje pomoc v živnosti. Ale pan Čehona je v rozpacích. Tohle nepůjde. Ukazuje na plakát a naznačuje, že už to má sám kádrově polepené až dost. S politováním propouští přítele. Dceruška je to jedno. Vtom přichází instalatér. Baret, instalatérskou brašnu, v ruce francouzák. Pan Čehona je radostí bez sebe. Tohle je přece kádrový nápadník. Popadne dcerušku a cpe ji instalatérovi do náruče. Ten je zděšen a nakonec pronese mluvenou větu: „Já jsem od komunálu a přišel jsem vám spravit vodovod.“ A dá se do práce. Zazní v smutečným tempu Mendelssohnův Svatební a pan Čehona s dceruškou smutně odcházejí.

Vladimír Doležal

NENÍ NAD PŘESNOST

Potkají se na proscéně, on a ona.

ONA (natahuje si právě hodinky a tu ji tak napadá): Ty, Jirko?

ON: Hm?

ONA: Tam v tý vaší fabrice, tam musí taky děsně záležet na přesnosti, vidíš?

ON: No jeje. A někdo si u nás na přesnosti zrovna zakládá.

ONA (nerozumí)

ON: Představ si, že stojí klidně u vrátnice čtvrt hodiny ve frontě — jen aby píchali přesně ve dvě!

Jaromír Horáček

ZPROPADENÝ ČLÁNEK

A: Cože se dnes u předsedy dveře netrhnou! To je už třetí návštěva po ránu!

B: Ale — včera psali v Hlasateli, že někdo krad' na družstevním snopy a že ho viděli.

A: Tak nač tam lítá tolik lidí!

B: Když oni nikoho nejmenovali. Tak sem lidi chodí ujišťovat, že co vezli oni, bylo ze záhumenku!

Jaromír Horáček

MORDY JSOU LEPŠÍ

Jsem americký novinář.

Mám hrdé povolání, k čertu s ním. To první tvrdí můj šéf, to druhé říkám já.

Dostávám placeno od řádku, činži však musím platit najednou. Čím více řádků, tím se na mne domácí dívá vlídněji.

Nejlepší jsou vraždy. Z jednoho nebožtíka vytáhnou klidně padesát řádků. Některý je uznalý, dá se zabít pohrabáčem, rozčtvrtit a třeba i spálit ve sporáku. Příběh tím získá na pikantnosti a já třicet řádků navíc. A když vyždvihnu vyborný tah toho sporáku, dostanu prémii od výrobce. Když ale pikantnost chybí, koupím si láhev whisky. Do rána není. Ta láhev. Ta whisky totiž. Zato pikantnosti je tolik, že se bojím jít potmě do ložnice. Stávám se obětí své fantazie.

Své dívce říkám: „Kdy se sejdeme na místě činu?“ Když si kupuji biftek, žádám zkrvavený chuchvalec masa a divím se, že z něho necrčí krev. Bojím se našeho černého vrátného, že mne znásilní. Presbyteriánskélo faráře z jedné mě reportáže ranila mrtvice. Vytáhl jsem z něho šedesát řádků, i když jsem baptista.

Šéf mi říká, že jsem apoštol amerického způsobu života. Asi proto mne nedávno zavola a povídá: „Vezměte si toho Chruščova!“

„O. K.,“ povídám a jedu do márnice. Nikde nic. Ani v telefonním seznamu nebyl. Dal jsem si v baru tři dvojité whisky a barman mi sdělil, že Chruščov je nejvyšší boss od rudých. Tak jsem se vydělil, že jsem si omylem dal dvě trojitě whisky. Z baru jsem se dostal až v noci, ještě že měsíc svítil na cestu. Jak tak na něj koukám, přijde polda a kam že to civím.

„Na měsíc,“ povídám.

Okamžitě mě sbalil. Až ráno jsem jim vysvětlil, že jsem nechtěl provokovat. Šéf mě děsně zjel a řekl, že dobrý Američan se na měsíc nekouká od té doby, co je tam ruská hvězda. Přičí se to prý dobrým americkým mravům. Řekl mi, abych se dal na politiku. Na tom Chruščovovi si prý mohu spravit reputaci. A tak jsem jel na to uvítání.

Stálo to za bačkoru, neboť lidé ke všemu névali a volali. Pro mne ovšem vůbec nemávali a vůbec nevolali. Hledal jsem a našel jsem.

Z jednoho baru právě vycházel blahobytný tlouštík s takovou rozkošnou bleškou. Tvářili se kysele. Pálila je po flámu záha. Vyfotografoval jsem je a dal to vytisknout s titulkem: Kyselé přivítání rudého pohlavára.

Den nato mne šéf děsně zjel. Ten tlouštík byl senátor Flaherty a měl ženu. Starou. A hlavně žárlivou.

Jel jsem za Chruščovem do Pittsburgu. Potkal jsem partu zamračených chlapíků. Zeptal jsem se, co tomu všemu říkají, a ten největší pořez povídá:

„Nedáme se a těm lumpům to ukážeme!“

Dal jsem to vytisknout.

Den nato mě šéf děsně zjel. Ti chlapi mluvili o akcionářích. Byla to stávková hlídka.

Politiky jsem nechal. Mordy jsou lepší.

Ivan Roch

O HRADECKÝCH OCHOTNÍCÍCH

Před časem došel do redakce podivný dopis. Jeden starý ochotník odříkal předplatné Ochotnického divadla. Důvod? Že prý je zle zkritizovala porota, jejíž členové jsou dopisovateli časopisu. Zabolěl nás ten dopis. Ne tolik pro ztrátu odběratele, jako pro důkaz, že maloměstská nenávist ke kritice dáváno ještě nevymřela na ochotnických prknech. Naštěstí se zde také narodily nové lidské hodnoty. Svědčí o nich jiný dopis z kraje, který zde rádi přetiskujeme.

Redakce

VÁŽENÝ SOUDRUHU REDAKTORE!

Zamýšlel jsem se nad Vaším dopisem, ve kterém se znepokojujete nad stížností, kterou Vám poslal jeden ochotník z blízkého okresu u Hradce Králové. Především tedy o tom velkém provinění naší krajské poroty. Znáte Wolfova Profesora Mamlocka, hru, která má burcovat do boje proti fašismu. Tento záměr je oslaben, když režisér — byť i v dobré vůli — inscenuje hru ve stejné tvůrčí a umělecké poloze jako inscenujeme třeba Gazdinu robu, Maryšu, Vojnarku a dušezpytným ponorem do nitra postav přesouvá hru do výrazově i rytmem naturalistického ladění, které způsobí, že hra se stane spíše záznamem o hrůzách fašismu, než bojovým nástupem proti fašistickému nebezpečí.

Je pochopitelné, že porota toto nebezpečí postřehla a upozornila na něj soubor. Ze zkušenosti víte, že se to nepodaří vždy stejně. Porotce vedle opravdové politické i divadelní vzdělanosti musí mít ještě velkou míru taktu a šetrnosti. Ne každý může být F. X. Šaldou, Vodákem, aby mohl být práv všem těm Vojanům, Stěpánkům a Högrům v našich souborech. Snad se stane, že ochotníci budou vracet zpátky Ochotnické divadlo na protest, že trpí. Myslím, že by však stačilo, aby se takový nasupený „Vojan“ podíval ráno do novin a přečetl si, co velkého, vzrušujícího a osudově závažného se ve světě děje a jak na pozadí toho je malicherná jeho zloba!

Chtěl jsem vám však psát hlavně o něčem jiném. O malé vesničce na náhodském okrese, kde se mládežníci rozhodli, že za spolupráce starších a zkušených připraví divadlo. Poněvadž ve vesnici není jeviště, vyklidili obytnou místnost jednoho z členů souboru, postavili jeviště a zahráli dětskou pohádku o Sedmi bohatýrech. Ale na malinké jeviště se jich všech sedm nevešlo, hráli tedy odpoledne tři a večer při slavnostním představení zbývajících čtyř bohatýřů. Chtěl bych psát o hlubokém zážitku ze zkoušky hornického souboru, kde hlavní roli v Jarišových Inteligencích hraje horník, pracující za ztížených podmínek v dolech a večer je první ve zkoušce. Chtěl bych psát o zkušenosti z obětavé práce členů krajského i okresních poradních sborů. V našem posledním zápise jste se jistě dočetl o dobré práci okresního poradního sboru v Broumově. Vrchlabí a jinde nebo o předsedovi okresního poradního sboru, který ještě režíruje, jezdí za soubory, pomáhá v JZD, organizuje zájezdy a dálkově studuje. A tak bych mohl pokračovat

a uvádět nové a nové příklady, nové doklady, jak dnešní lidé se chtějí svou tvořivou prací aktivně podílet na všem, co se děje, spojuvat nové hodnoty, dávat křídla lidské touze.

A ještě o jedné věci jsem Vám chtěl napsat a pozvat Vás na některou lekci dvouletého divadelního školení, které pořádáme pro ochotníky Hradeckého kraje. Uvidíte tu 90—100 pravidelných návštěvníků, kteří se sjíždějí z celého kraje vždy jednou měsíčně. Uvidíte a oceníte nový pokus o školení, které je spojeno s praxí. Neměli jsme dosud dobrých výsledků ze školení. A to proto, že jsme chtěli za dva, tři dny vyškolit dokonalé režiséry, herce, dramaturgy.

Je pochopitelné, že takto v kostce prováděné školení hromadilo více zmatku a nedávalo režisérům oporu, když se setkali s praktickými inscenačními problémy ve svém souboru. Změnili jsme tedy formu školení a dali mu praktickou náplň a hlavně pomalý, soustavný, metodický postup. První rok zasvěcuje účastníky do základních pohledů na divadelní tvorbu a učí je, aby si prakticky osvojili herecké i režijní pracovní postupy. Kupříkladu režijní práci jsou věnovány tři lekce. Úvodní byla o základních problémech režijní práce a druhá ukázala již soudruha F. Bafku z Východočeského divadla v Pardubicích při praktické ukázce čtené a aranžovací zkoušky na jedno jednání Karvašovy hry Pacient 113.

Účastníci si vždycky předem doma prostudují texty a pak tuto hru zhlédnou v provedení ochotnického souboru nebo Krajského oblastního divadla. Tak tomu bude při všech deseti lekcích prvního roku. Po představení je práce přenesena do čtyř kroužků, kde se zhlédnutá hra hodnotí. Hodnotí se vždy jen podle záměru, který byl dán osnovou minulé lekce, nikoliv tedy všeobecně a podrobně. Takto posluchači zhlédli inscenaci hry K. Stanislava Cesta lososů, Volodinovu hru Pět večerů, Gogolova Revisora a bude pro ně připraveno dalších sedm inscenací. Účastníci školení jsou velmi pilní, v okresu Broumov utvořili samostatný studijní kroužek, který se pravidelně schází a ke studiu určenou hru předem rozebírá a hodnotí. Osm účastníků okresu Vrchlabí si dalo závazek, že každý bude školit jeden vesnický soubor a získané poznatky na školení přenesou do souboru. Ukazuje to znovu, jak velké je nadšení ochotníků a jejich touha se vzdělávat, stále něco nového vědět a s něčím novým

se seznamovat. Sami rozhodli, že dvouletý kurs ukončí jakýmsi zkušebním představením, které má ukázat, že do školení nechodili nadarmo.

Mohl bych ještě pokračovat a psát o dobré organizační i metodické práci většiny okresních poradních sborů pro divadlo. O více jak 200 vesnických souborech, které se přihlásily do soutěže. O jejich progresivním a pokrokovém repertoáru. O získání 56 mládežnických souborů do soutěže. O tom, že v Hradeckém kraji bude v roce 1960 třicet čtyři oblastních a krajských přehlídek divadelních souborů, divadelních souborů STM, souborů EUS, souborů loutkářských a mezikrajsový divadelní festival pěti polabských krajů. Že k této velké akci oblastních i krajských přehlídek zajistíme na 160 porotců. O tom, jak kolektivy i jednotlivci posílají své závazky naplněné poctivým úsilím dokázat, že naše soubory za 15 let ideově i umělecky vyspěly a zpevnily. Opakoval bych stejné dojmy, zážitky i zkušenosti, které mají i v ostatních krajích. Je to vše tak cenné a podmaňující. Ukazuje, jak velké hodnoty jsou ukryty v drobné a poctivé práci našich dobrovolných ochotnických pracovníků. A to nás může naplňovat radostí.

Váš

JOSEF VAVŘIČKA

30 krejcarů na pivo a ochotnický dnešek

Soubor TYL Osvětové besedy v Železném Brodě oslavuje v letošním roce vzácné jubileum stoleté existence. Přesný počet sehraných představení se nikdy nedovíme, protože nejedna stránka z divadelní historie chybí. Bylo by to však číslo značné. Vždyť soubor pracoval poctivě po celou dobu svého trvání.

Divadlo se v Železném Brodě hrálo již dlouho před založením souboru. První zmínku, podle níž bylo „za pivo hercům při komedii na svátek Tří králů konané zapláceno 30 krejcarů“ nacházíme v obecních účtech z roku 1699. Jistě to byla některá z lidových barokních komedií s náboženskou tematikou, které se v Podkrkonoší a právě v Železném Brodě hrály i po celé 18. století. V 19. století začínají se v Železném Brodě hrát první hry světské. Zprávy o nich jsou jen kusé, ale i z nich víme, že mezi hranými autory byli také Klicpera a Tyl. Kolem roku 1860 dochází potom k založení ochotnického spolku. Na jeho stoletou tradici navazují dnešní železnobrodští ochotníci.

V posledních letech znamenalo největší úspěch nastudování Gogolovy

J. Hanzálková, *Píseň o štěstí*; dětský soubor Lipka, Kamenice n. Lipou

Práce v našem dětském souboru „Lipka“ v Kamenici nad Lipou nám byla nesmírnou radostí a potěšením, máme svůj soubor moc rádi — vždyť už v něm žijeme společnou láskou k divadlu deset let. Každé vystoupení nám bylo chvílí nadšení a štěstí. Tak lehce, radostně se nám žilo — až do těch soutěží!

Všecko se najednou změnilo, rovnou řeknu, pokazilo. Práce, nácvik už nám nebyly radostí a potěšením, ale úzkostlivým, zběsilým maratónem: abychom to vyhráli! Nedbali jsme na vlastní krásný, kolektivní celostátní smysl STM, zapomněli jsme na vše-

...až do těch soutěží!

chny stovky ostatních soutěžících z celé republiky, viděli jsme jen sebe. Vzali jsme si do hlavy, že zrovna my musíme zvítězit, hnali jsme se za tím cílem jako posedlí. Protože se nám nepodařilo dosáhnout prvenství, klekali jsme na mysl, byli jsme zklamáni, naplnění hořkostí, lítostí, skepsí.

Naštěstí jsme se vzpamatovali. Začali jsme přemýšlet, proč vlastně je nám jinak než dřív. Mrzela nás ta divná proměna, toužili jsme se vrátit k dřívější radostné, šťastné cestě. Ale jak? Žít si jen tak po svém, nejlít do STM? Proti tomu se hned všichni bránili. Kdepak! Kterak bychom mohli zůstat stát stranou, když ostatní jdou — vždyť by nám bylo hanba, připadali bychom si jako lenoši nebo zbabělci!

Vida, najednou jsme cítili, že ta soutěž nám není lhostejná, naopak, že se nám stala potřebnou, ba, drahou, že se na ni znovu a znovu těšíme, že dává jaksí punc naší práci, povzbuzení, slavnostní opojení.

A jak tedy — nepřát si zvítězit? Ovšem, že si to každý přeje, je to lidské, je to při každé soutěži přirozené přání, i správná a zdravá touha, nesmí se však stát samoučelnou

a jedinou metou, zvrhnout se v zběsilou žádost chtít jen a jen zvítězit.

Nu, zmoudřeli jsme, našli jsme sami sebe. Bylo nám zase dobře a krásně. Vrátili jsme se k svému vlastnímu cíli: hrát pro krásu a štěstí, které nám jeviště dává. Objevili jsme vlastně samozřejmou pravdu.

A uvědomili jsme si přitom ještě jednu věc: že je i samo o sobě velmi krásné předvést svou poctivou práci spravedlivé porotě — a my jsme na poroty měli prozatím štěstí. Už několik let bývá předsedkyní poroty naší krajské soutěže L. Sedlářová, která se nadchla pro naše děti a dovedla jim vždy říci slova plná povzbuzení, krásná, láskyplná.

I my tedy půjdeme do soutěží znovu a znovu, protože to pokládáme za svou kulturní povinnost k té krásné masové akci, protože si to pokládáme za čest, protože nám to nedá, považovali bychom za hanbu zůstat stranou. Už víme, že nejsou důležití jenom ti, kdo zvítězí, ale všichni, kdo soutěží, protože všichni dohromady tvoří STM.

Jarmila Hanzálková

Ženitby, s níž prošli vítězně okresním i krajským ko'em a s níž se potom zúčastnili r. 1958 národní přehlídce v Kutné Hoře. Z divadelních her, uvedených v roce 1959, jmenujme alespoň hru V. Sobka Život začíná znovu, Balzacova Plukovníka Chaberta a Götzovy Soupeře. V podzimních měsících uskutečnili již šestý ročník Železnobrodských her za účasti souborů z Nového Bydžova, Jablonce n. Nisou a Hodkovic. Za zvláštní zmínku stojí jejich pomoc při pořádání slavnosti písní a tanců Libereckého kraje. Na nich se podíleli jako organizátoři, ale i svými příspěvky do programu a především uspořádáním tradičního již jarmarku, trhu všeho možného a nemožného. (Psalí jsme o něm v 7. čísle ročníku 1959.) Účinkovalo na něm na 140 členů souborů!

Vlastní oslavy letošního jubilea byly zahájeny ve dnech 30.—31. ledna uvedením hry Karla Dittlera Libuše a Přemysl. Pro dvanácté výročí oslav Únorového vítězství pracujícího lidu nastudovali Železnobrodští hru Petra Karvaše Diplomati. Pro oslavy 15. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou připravují další hru Petra Karvaše — Půlnoční mše. S touto hrou chtějí zajet mimo jiné i do obce Lhotá-Komárov, nad jejímž divadelním souborem mají patronát. Na 1. března připravují Veselou masopustní me-rendu, pro jejíž zpestření nastudují

pásmo krátkých scének. Vyvrcho-lením oslav bude letní období v přírodním divadle. Zde by rádi uvítali naše přední profesionální soubory. Sami do přírodního divadla připravují Tylovu Lesní pannu. Závěr oslav budou tvořit Železnobrodské hry, pro které chtějí nastudovat hru Jana Drdy Dalskabáty, hříšná ves. Na závěr roku potom uvedou ještě jednu hru J. K. Tyla. Bude to Palíčova dcera nebo Tvrdohlavá žena.

Divadelní představení nejsou však tím jediným, co pro letošní rok připravují. V tisku je almanach s podrobnou historií železnobrodského divadelnictví z pera kronikáře Františka Sochora a vzpomínkami starých pamětníků i významných členů souboru. Vyvrcholení oslav v letních měsících bude provázet i velká výstava dokumentující na listinách, fotografiích a ostatních památkách celou historii souboru.

Úkoly, které si Železnobrodští ochotníci uložili, jsou opravdu veliké, zvláště připočítáme-li k nim ještě účast na pátém ročníku slavnosti písní a tanců Libereckého kraje, nutné práce při úpravě přírodního divadla, pomoc při akcích na zvelebení města v rámci oslav 15. výročí osvobození, účast na soutěžích (Hodkovické jaro) — málem by se nad tím vším až hla-

va zatočila. Doufejme jen, že se hlava nezatočí Železnobrodským a že se úspěšně vypořádají se všemi úkoly, které si pro letošní jubilejní rok dali.

Antonín Langhamer

Železnobrodští ochotníci uvádějí Götzovy Soupeře: Julie Šamberková (V. Janoušková) a Jiří Bittner (Z. Halama). Foto Sochor

vizitka souboru

Leží před námi pěkná hromádka divadelních programů ochotnických představení. Skromné, úzké cyklostyly i mnohostránkové barevné knížečky upravené rukou grafika. A jak jsou rozdílné velikostí a úpravou, tak se liší i obsahem. Někde jen prostý název hry se jmény postav a účinkujících, jiné se zmiňují i o autorovi, o souboru, nebo poučeně rozebírají hru.

Divadelní program — to je opravdu vizitka, kterou soubor předkládá divákovi ještě předtím, než se na jevišti otevře opona a zazní první slova hry. Co má soubor svému hostu — divákovi — v programu sdělit a co divák v divadelním programu hledá?

Minimem sdělení je jméno souboru, autor, název hry, u cizích her překladatel, „osoby a jejich představitelé“, režisér, výtvarník, technický štáb a někdy i oznámení, po kterém jednání je delší přestávka. To však je opravdu jen to nejstručnější, co program může obsahovat a často divákovi mnoho nového neříká. Autora a název hry dozví se z plakátu, herce často zná, co na jevišti představují pozná z textu a přestávka bude — až se rozsvítí... Není to tak ovšem doslova, ale uvažujme, jak jinak by se divák do programu začel, jak by mu hra byla bližší, kdyby se předem seznámil s autorem, dočetl se o studiu hry a o důvodech, proč je hra uváděna. V obsáhlejších programech můžeme diváka připravit na prostředí hry, navodit atmosféru již před otevřením opony. K tomu pomáhají citáty ze hry, vhodné básně, úryvky z literatury, kresby nebo fotografie.

Ještě jednu poznámku: křestní jména herců. Vašek, Franta, Sláva, Tonička, Maruška... Jsou to hezká, milá, kamarádká jména. Na programech profesionálních divadel nikdy nebyl oznamován Jindříšek nebo Jindra, ale vždy Jindřich Mošna, Eduard Vojan, dnes Zdeněk Štěpánek, Karel Höger, Jaroslav Vojta. Říkejme si zdrobnělými nebo zkrácenými křestními jmény mezi sebou v kolektivu, ale v programu uvádějme jména podle křestního listu. Jedinou výjimkou byly a jsou dosud jména kabaretních a operetních populárních umělců, u nichž je zkratka nebo zkomolenina křestního jména jakousi „ochrannou známkou“, součástí osobní reklamy.

Na divadelním programu zajímá diváka i technické provedení a grafická úprava. Grafickými nápady může úprava programu doplnit text, naznačit styl, dobu i prostředí hry, nebo naopak nečitelností a nevkusem program znehodnotit. I program může a má být ukázkou umělecké tvořivosti, která při slavnostní příležitosti — divadelním představení — seznamuje diváka nejen s autorem a jeho dílem, ale představuje a přibližuje i hrající soubor, vypráví o jeho práci, vnitřním životě a plánech do budoucna.

—vl—

© ELNIGKE DIVADLO ZKGZKS

Při tisku na rotaprintu můžeme na kovolisty kreslit a psát podle libosti a tisknout i několikabarevné programy.

Vhodná kresba na titulním listě programu řekne mnoho o prostředí i žánru hry.

KRITIKY

V + W + P + M

aneb

„Smrtonoš v Šumperku“

„Smrtonoš“ není ani fantomem šumperských ochotníků ani krvežíznivou postavou místního podsvětí. Je to divadelní hra. Napsali ji P + M, totiž Vítězslav Pokorný a Radek Medlík a úvodem svého programu definovali její žánr jako hrůzoměšnou tragikomickou činozpěvohru s výstupem na Měsíc a okolí. Její děj? Je velice jednoduchý. Dva nezaměstnaní, Ping a Pong, se náhodou zapletou do nebezpečných obchodů a intrik pánů Joe Businessa a Teddy Dollara, kteří se zabývají výrobou raket a atomových zbraní. Vniknou do meziplanetární rakety a nedopatřením odletí spolu se skupinkou lidí, kteří jim chtěli ve startu zabránit, na Měsíc. S Měsíce pak pozorují zkoušku se superheliovou pumou na Zemi. Zkouška je velmi úspěšná. Vybuchne nejen Země, ale i Měsíc. Ping a Pong se dostanou jako andělé do nebe, ale nakonec jsou přeci jen rádi, že se probouzejí na lavičce v parku, kde usnuli, když se po dlouhé době zase jednou najedli. Všechno se jim jen zdálo. A byl to ošklivý sen. Závěrečná písnička říká naplno to, co z celého děje hry vyplývá: „Kdo z vás chce válku? / Kdo chce bomby zas? / Kdo z vás chce znovu válku? / My ne, nikdo z nás!“ /.

Hra Vítězslava Pokorného a Radka Medlíka je komedie, která dovede nejen pobavit, ale má i opravdu hlubokou myšlenkovou náplň. Je aktuální, politická, má jednoznačnou pokrokovou tendenci a přitom ještě spíše nadbytek než nedostatek humoru. Tento přebytek vtipu byl dosti obtížným problémem pro režiséra. Soudruh Josef Pasovský musil totiž vynaložit mnoho námahy na to, aby udržel živelné komediantství obou autorů, kteří také zahráli hlavní role Pinga a Ponga, v trochu mírnějších mezích. Tam, kde se mu vymkli z rukou, pohybovalo se představení nežádoucím až na pokrajích nevkusnosti. Ostatní členové hereckého ansámblu hráli spíše přitlumeněji, ale nevyváženost jejich hry s hrou Pinga a Ponga nepůsobila rušivě, protože divák od nich ani neočekával bujaré veselí ústřední komické dvojice.

Většina nedostatků byla spíše v dramatické předloze než v režii nebo hereckém provedení. Zejména po zhlédnutí první poloviny představení jsem si kladl otázku, zda lze hru obou šumperských autorů vůbec pokládat za původní dramatické dílo. Vítězslav Pokorný i Radek Medlík v programu i v diskusi po představení zdůrazňovali, že jim jde o to, tvořit pouze v duchu Osvobozeného divadla, ne kopírovat, ale rozvíjet dnes již skoro klasické tradice her Voskovce a Wericha. To se jim podle mého soudu úplně nepodařilo. Nejde o to, že převzali do všech podrobností formu her V+W se všemi jejími specifickými znaky jako jsou

ústřední komická dvojice, která se proplétá vážným jádrem hry, nadsazená dějová zápletky se stylizovanými postavami, výstupy před scénou, taneční písničky s aktuálními texty atd. atd. K tomu se autoři hrdě znají. Ale bohužel ani náplň výstupů Pinga a Ponga i některých jiných postav hry není příliš původní. Řekl bych, že „Smrtonoš“ je spíše sbírkou variací na humor V+W než samostatným dramatickým dílem. Uvedu namátkou několik příkladů. Tak např. scéna s ukradeným pendrekem, který nechce nikdo podržet, je náramně podobná hře s ručním granátem z filmu „Svět patří nám“. Podobně výstup v raketě, kdy se Ping a Pong nemohou dopočítat svých nohou, je převzat z „Golema“. Rovněž výkřik potrhleho novináře Bodoniho „Konečně samil“, když si ve tmě splete dívku Tinu s Joe Businessem, byl původně závěrečnou pointou jednoho z obrazů „Caesara“. A hříčka s nevysslovitelností slova „degenerovaný“ je dokonce natočena na desce V+W. Takových příkladů se dá v textu najít ještě daleko více. Nechci tvrdit, že by autoři ve své hře vědomě používali nápadů Voskovce a Wericha. Spíše se mi zdá, že se jimi jen trochu příliš inspirovali. Bohužel tato inspirace překročila hranice toho, co lze ještě s dobrým svědomím nazvat původní tvorbou. (Proto ono V+W+P+M v nadpisu článku.)

Případalo by mi trochu nevědecké, kdybych poukazyval jen na nedostatky hry, která mne spolu s několika sty ostatních diváků dovedla udržet po celý jeden večer ve výtečné rozesmáté náladě. Tedy: hra měla také své velké kлады. Patřily mezi ně nejen výstupy Pinga a Ponga v roli astronautů a andělů na předscéně (zde byli oba velmi samorostlí a originální), ale i aktuální, trefné a velmi vkusně udělané písňové texty P+M, jakož i hudba šumperského skladatele a muzikanta Jana Konečného. Až na poněkud nedramaticky cítěnou přehru byla tato hudba jednou z nejlepších složek hry. Ač využívala jen dvou rytmů, pomalejšího tempa di blues a rychlejšího foxtrového tempa, vyhnula se díky své půvabné melodičnosti a zajímavé instrumentaci i při malém orchestrálním obsazení nebezpečí primitivnosti a jednotvárnosti. O vkusu a nápaditosti svědčila také výprava Vítězslava Pokorného, která dovedla jednoduchými a vtipnými prostředky ve zkratce vyjádřit atmosféru dějiště, ať jím už byla velkoměstská periférie, kancelář ředitele trastu, vnitřek meziplanetární rakety či krajina na Měsíci.

Vítězslav Pokorný i Radek Medlík jsou okouzlení humorem Voskovce a Wericha a v jejich trochu přílišném podlehnutí velikému vzoru je zároveň síla i slabina celé hry. Slabina, pokud budeme hodnotit původnost jejich díla, a síla, pokud se budeme zabývat jeho účinem na diváka. Divák totiž přijal hru — a s ní i její závažné myšlenkové jádro — s nadšením. Svědčí o tom i čtyřikrát vyprodané představení jen v Šumperku. To je také důvod, proč při celkovém hodnocení ustupuje otázka původnosti či nepůvodnosti poněkud do pozadí. Směje-li se divák vtipům Voskovce a Wericha či Pokorného a Medlíka, je z hlediska významu pokrokových a protiválečných tendencí hry vcelku lhostejný. —im—

KOLIKRÁT JEŠTĚ?

Diváci, kteří navštívili v neděli 17. ledna odpolední dětské představení v „Divadle na Slupi“, musili s politováním zjistit, že místo ohlašovaneho „Císařova slavičky“ uvádí divadelní soubor AZKG obnovenou premiéru pohádkové hry Jiřího Kafky „Polepšení vodníka Puškvorce“. Tato změna programu nebyla rozhodně žádným kulturním přínosem. Pohádka Jiřího Kafky je totiž (mírně řečeno) právě na okraji toho, co lze vůbec ještě uvést na scénu. Pro zajímavost uvedu její děj:

Zlý vodník Puškvorec (též zvaný Zukačka), který topí lidi a dává jejich duše pod hrníčky, stáhne do vody lehou děvu Marušku. Jeho pomocník Leknín mu při tom asistuje. Potom Leknín chytne na břehu rybníka tři vandrovníci a chtějí ho zmlátit. Leknín přizná, že občas vypouští Puškvorcovy dušičky na svobodu. Pocestní se tedy rozhodnou zmlátit Puškvorce. Leknín je uvede do vodníkovy podvodného sídla. Konec prvního jednání.

V druhém jednání nastane zázračné polepšení zlého hastrmana: Leknín mu nalije do fajfky kouzelnou vodičku, která vzbuzuje dobrotu. Vodník přestane nabízet Leknínovi pohlavky a dojde hostům pro víno. Všichni se zpijí a v opilosti poručí vodníkovi, aby pustil dušičky. Což on učiní. Mezitím zapůsobil kouzelný prostředek a hastrman počne mnohomylně prohlašovat, jak se nyní cítí dobrým. Tím končí dějství druhé. „Pohádka“ bohužel ještě pokračuje. V dalším jednání se projevuje, že vodníkův pomocník Leknín je vlastně začarovaný princ, jenž dojde své původní podoby, když plácně tříkrát lopatou do vrby. Načež požádá osvobozenou Marušku, „by ho následovala celým jeho životem“. A odejdou spolu na zámek. Pocestní se ještě nějaký čas baví vzájemným kopáním do zadků a padáním do vody, a pak vodník vyvěsí místo tabule „Zde bydlí zlý vodník“ tabuli „Zde bydlí hodný vodník“ a pohádka končí. Toto vellelo je pak ještě doplněno baletem žaboryb a dušiček, jakož i zpěvy na melodie národní a „prostonárodní“. Lze jen s podivem konstatovat, že se tento již letitý škvár objevil znovu na ochotnickém jevišti. Vděčíme za to dramaturgovi souboru Antonínu Jindrovi, který jej vybral, když nebylo možno z technických důvodů uskutečnit nastudování „Císařova slavičky“.

Režie Java Fausta nedostatky předlohy jen zdůraznila. Celé představení svědčilo o tom, že je členové souboru nacvičovali ve značně časové tísní. To se pak projevilo tím, že herci v některých případech ani dobře neovládali text (Smíšek, Maruška) a místo pečlivého zpracování role si většinou vypomáhali šaržemi. Úroveň hudebního doprovodu byla rovněž velmi nízká. Přičteme-li k tomu dosti nevkusnou výpravu, která použila např. ve vodníkove interiéru nábytku v orientálním (!) slohu, příliš důkladně rozehrávané scény opiců (II-3), hrubé „špíle“ s nakopáváním na několika místech hry

KRITIKY

KRITIKY

(II-2, III-3) a to, že jeden z pocestných v závěru mimo jiné vyzývá děti, aby se přidaly ke zpěvu odrhovačky „Měl jsem tě holka rád, už tě má kamarád atd.“ (což jde ještě nad text hry), nemůžeme ani při velmi blahovonném posuzování pokládat tuto „pohádku“ za vhodnou pro mládež předškolního věku. Nakonec musíme být ještě vděční režiséru hry, že alespoň vypustil „pivní“ scény z konce třetího jednání a ušetřil nebohého dítko „zbožného“ zpěvního textu „Pomáhej nám Pán Bůh v našem díle atd.“ na nářev „Pásl Jano tři voly“. Přesto však ani tím hra nenabyla na hodnotě. Bez jakékoliv vnitřní nutnosti podaná pohádka, že zlého vodníka lze použitím zázračné vodičky změnit ve vodníka hodného, totiž rozhodně nedostačuje k vyvážení celé té sbírky hlouposti, nevkusů a vulgárností, jímž Kalkova pohádka v provedení souboru AZKG byla. To, že nakonec zvítězí dobro ex machina nad zlem, není dostatečným důvodem k uvedení této pohádky. Dobro vítězí nad zlem v každé pohádce; je to nejzákladnější pravidlo pohádkové tvorby vůbec. Záleží však na tom, jak zvítězí. A toto „jak“ si autor zjednodušil tak laciným způsobem, že ho opravdu nelze přijmout. Nehledě k nedostatečnosti zápletky nemá pohádka ani dobrou dramatickou stavbu. Je nastavená a bez spádu, protože její jediná dějová linie (o napravení vodníka Puškvorce) vlastně končí už v polovině druhého dějství.

Hrát dětskému publiku takovéto hry možno nazvat přinejmenším neodpovědností. Nechceme-li, aby naše snahy vychovat z našich dětí nové socialistické lidi, nezátížené maloměšťáckým nevkušem, zůstaly právě jenom snahami, musíme se vážně zamyslet nad tím, jak asi takové pohádky typu „Polepšení vodníka Puškvorce“ budou působit na vývoj jejich estetického citění. Domnívám se, že určitě ne dobře. Soubor „Divadla na Slupi“ byl již před časem na stránkách tohoto časopisu kritizován za své poněkud podivné pojetí kulturní činnosti. Soudruzi z toho však dosud nevyvodili důsledky. Bylo by dobře, kdyby tak učinili nyní. Neuvedomují-li si, že za své šíření braku, kýče a nevkusů mezi bezbrannými dětskými diváky jsou veřejnosti odpovědní, pak se cítíme nuceni jim to důrazně připomenout. Kolikrát ještě?

Petr Grimm

ŠPATNÝ START

O loňských svátcích vánočních zahájil dramatický odbor ZK Českých závodů motocyklových ve Strakonickách novou divadelní sezónu uvedením hry populární trojice J+V+W „Caesar“. Již dle rozhovoru s režisérem představení Františkem Štastným o režijním záměru této inscenace, uveřejněném ve vkusně upraveném programu hry, dalo se očekávat, že i tentokrát promluví zbrojováci svým představením k dnešku. Tím spíše již proto, že dramatický odbor zbrojovky patří na našem okrese k souborům, které se nebalí do svého repertoáru zařazovat součas-

né hry. Vzpomeňme jen Stehlíkovy komedie „Hej pane kapelníku!“ v předminulé soutěži LUT či loňského soutěžního představení „Černý květ“, jehož předlohu napsal člen souboru Karel Šmejkal. S touto inscenací, která varovala před nebezpečím dalších pokusů Západu s nukleárními zbraněmi, zajistil si vyspělý herecký kolektiv účast na krajském festivalu v Táboře.

Leč představení, které jsme měli možnost na jevišti strakonické sokolovny vidět, nejenže nesplnilo předsevzaté aktuální poslání, ale patřilo mezi nejslabší inscenace ZK ČZM vůbec. Dobová aktualizace se projevila jen v několika nepatrných narážkách a vlastní herecké pojetí většiny postav vadilo tomu, abychom hru mohli nazvat dnešní útočnou politickou satirou na diktátorské choutky řady západních vědců či na projevy koloniálních záměrů některých států. Zvláště jeden ze stěžejních obrazů hry — zasedání senátu — který měl ukázat pravou tvář politických vůdců s celou jejich prodejností a bezpátečností, byl svým celkovým pojetím i projevem nejslabším místem hry. Herci si zde neuvědomovali, proč vlastně na jevišti jsou a koho zde představují. Z řady nových tváří, kterým dal soubor v „Caesarovi“ příležitost, ztroskotali mnozí na špatné srozumitelnosti i pěveckých úskalích. Vcelku nutno říci, že závodní klub ČZM zahájil novou divadelní sezónu představením ne právě zdařilým. Ve svém dramaturgickém plánu stanovil si však úkoly inscenačně daleko náročnější, například Arbuzovův „Dům na předměstí“, dramaturgizaci „Filosofské historie“, Nezvalovu „Manon Lescaut“ aj. Věříme, že vánoční uvedení „Caesara“ bude mu pro letošní sezónu signalizující výstrahou!

Václav Slanař

PÍSNÍČKA CHRUDIMSKÉHO KRAJE

16. ledna se konala v Mladoňovicích na chrudimském okrese premiéra národopisného pásma „Písnička chrudimského kraje“. Pásmo se skládá z lidových písní spojených divadelním textem a provedl je soubor Osvětové besedy v Deblově.

Ten, kdo se alespoň trochu vyzná v současné situaci v oborech lidové umělecké tvorivosti, ví velmi dobře, jak těžko se dávají dohromady ochotnické soubory zvláště v těch malých obcích a osadách vyložené zemědělských, jak těžko se do těchto souborů získává mládež ze škol i zádů, jezdců denně do blízkého nebo i vzdáleného města. A řekneme si upřímně, že ani mezi samotnými družstevníky nenacházíme dosud pro praktické provádění kulturně osvětové práce mnoho pochopení. Tím spíše si vždycky, když čteme nebo slyšíme o práci vesnických souborů, které těchto problémů nemají nebo se s nimi vypořádaly, tím spíše si přejeme poznat a vidět tyto soubory na vlastní oči, poznat způsoby jejich práce. A soubor deblovské Osvětové besedy je právě jedním z nich. V malé pohorské vesničce se schází po večerech

30 lidí, ale jak se schází! Dát dohromady třicetiletý soubor v malé osadě je věc samozřejmě nemožná. A tak zpěváci a herci tohoto souboru putují do Mladoňovic na zkoušky večer v mrazu dvakrát týdně a někdy i v neděli z obcí a osad Deblava, Čejkovic, Pohledu, Lipiny, z Pohořalky, Liboměřic, Petřkovic. Z Liboměřic je to 4 kilometry, z Pohořalky tři. Zkoušky trvají skoro do půlnoci (po zkouškách se totiž ještě sedí okolo kamen a zpívají se lidové písně), často je třeba dokonce ty mladé doslova vyhnat, protože musí ráno brzy vstávat do škol a do zaměstnání.

Dobrou polovinu souboru tvoří mládež. Mládež z družstev, z továren, ze škol. A ti ostatní? Převážně družstevníci, družstevnice, dělníci. Na každé zkoušce najdete předsedu stranické organizace souboru Josefa Kučeru a i předseda družstva ze Rtenína, soudruh František Meduna, pracuje v souboru.

A hry? Deblovští nikdy dlouho neshánějí a nevybírají. Vloni napsal pěknou divadelní hru, oživující staré zvyky okolo námluv a svateb na Chrudimsku a Nasavrcku, člen či vlastně takový dobrý táta celého souboru, soudruh František Kolář. Letos sestavil jeho syn, tajemník MNV, také František, nové pásmo, a řekneme si hned, že náročnější. Vzal si totiž za úkol nejen ukázat těžký život našich předků a tehdejší zvyky, jako vybírání studánky aj., ale pásmo vede diváka životem našeho lidu od retrospektivního pohledu přes příchod rudoarmějců do hor, přes osvobození až ku dnešnímu plnějšímu a bohatšímu životu v našich horských vesničkách. Písničky zase vybírá a upravuje soudruh Karel Hain, řídící učitel z Pohledu. V letošním pásmu, nazvaném „Písnička chrudimského kraje“, je již několik veselých a krásných melodií, častušek, nebojících se kritiky, které sám složil na texty mladšího Koláře.

Pokud se týče samotné úrovně představení Deblovských, samozřejmě, že je těžko je srovnávat s vystoupením divadelních souborů, účastníků krajských nebo oblastních přehlídek. Ale rozzářené oči diváků, prostých družstevníků, jejich poctivý a upřímný smích nad třeptavým vtípem, to jsou hodnoty, pro které lze již nějaké ty drobné nedostatky odpustit. V závěru výstupu, nazvaného „Na sluníčku“, když celý soubor zpívá starou lidovou píseň „Jak jsi krásná, vlasti má“, to člověk přímo cítí, že to není jen písnička, divadelní výstup, ale že se stává v ústech deblovských ochotníků tento text opravdovým vyznáním lásky k vlasti, k rodnému kraji, rodné straně. A snad si možná ani všichni členové souboru neuvedomují, jak velkou službu prokazují svou činností české písni, svému kraji, republice, a hlavně pracovitému, upřímnému a poctivému lidu, svému nadšenému obecenstvu.

Bohumír Nový

KRITIKY

Z literární pozůstalosti dramatika, spisovatele a překladatele Franka Tetauera otiskujeme dnes jeho článek o Ladislavu Stroupežnickém, na němž — podle našeho názoru — je nejzajímavější pohled zasvěceného znalce struktury dramatu na dílo dramatika odlišného typu.

Redakce

Frank Tetauer O LADISLAVU STROUPEŽNICKÉM

Před 110 lety dne 6. I. 1850
narodil se jeden z klasiků
českého dramatu Ladislav
Stroupežnický

Ceské drama ve své nedlouhé novodobé historii a ve svých nejvýznačnějších představitelích bylo vytvářeno častěji zanícenými pracovníky než geniálními šťastlivci, jimž drama bylo samozřejmou, lehkou hrou, která se jim snadno, plodně a štěpně dařila. Ale na obou těchto typech, na tom šťastně improvizacním, jež nejlépe ztělesňuje Václav Kliment Klicpera, i na tom dělném a pracovním, který tak dobře představuje Ladislav Stroupežnický, naše novodobá tradice zdárně i zdravě spočívá, ty oba ji určují a svým poměrem jí dávají příznačnou barvu, ráz a rozpětí.

Nemá-li tedy české drama devatenáctého století svého Smetanu a Dvořáka, má alespoň své Fibichy a Blodky. Jeho ráz je určován usilovnou vůlí, aby vůbec nějaké české drama bylo... Výsledky tohoto chtění, uvědomíme-li si přetřeznou tradici vývojovou a skutečnost, že obrozené divadelní začátky rostou opravdu bez předpokladů společenských i literárních, jsou vlastně až zázračné, neboť dnes, po necelých sto padesáti letech, máme svou dobrou a plodnou tradici, své divadelní klasi-

ky a ústrojně zakořeněné dramatické citění. A to je zásluha stejně nemnohých dramatiků z přirozené pudovosti i těch početnějších dělníků českého dramatu, mezi nimiž najdeme i opravdové kováře, kteří se v pravém slova smyslu prodrali a probili k mistrovství v umění dramatickém.

Byla-li Klicperovi dramatická tvorba potěšením i slastí, hrou i darem, je-li zkrátka Klicpera prvním z mnohých bohatě obdařených šťastlivců našeho dramatu, jimž tvoření bylo samozřejmou, div ne kratochvilnou hrou, jiný jadrný český dramatik Ladislav Stroupežnický náleží do větší skupiny opačné, do tábora dělníků, pracovníků a kovářů českého dramatu, kteří se prodírali k svému cíli těžce a s vypětím sil. Příznačným fóliem dramatickému dílu Stroupežnického je neradostný, bojovný a zápasivý život tohoto našeho osobitého romantického realisty. Životní osudy Stroupežnického, v nichž významnou roli hrály tragické zohyzdění tváře, měly v sobě prvků dost, aby se ze

Stroupežnického stal jakýsi prokletý básník. Není-li tomu tak, ba nacházíme-li v jeho díle, hlavně v klasických „Našich furiitech“ naopak umocněnou vůli k životu a živelné přitakání jeho radostem, svědčí to o jeho nevšední životnosti, která nedovolila zle postiženému dramatikovi, aby propadl běsům beznaděje a hrůzám životního zápasu, pro něž ve svém osudu nesl dosti předpokladů.

Stroupežnický byl všechno jiné, jen ne dítě štěstí. Co měl a čeho došál, to si musil vybojovat tuhou prací v ostré soutěži. Venkovským původem si můžeme vysvětlit tu neoslabenou životní sílu, zápasivou делnost i bojovné usilování, které vynesly jeho nesporný talent do popředí českého divadla doby. Nikoliv básník divadelní hry a okouzující snovatel půvabných proverbů a farcí, nýbrž soustavně a neúnavně pracující dělník, zvolna rostoucí na mistra, byl Ladislav Stroupežnický. V něm máme jednoho z nejpříznačnějších a nejvyslovenějších dělníků a kovářů našeho dramatu. Zatím co Klicpera, v němčem předobraz zázračné improvizací plodnosti opožděného renesančního génia Jaroslava Vrchlického, nahazuje a črtá své veselohry se snadností hráče a požitkem milovníka, který hová svým koníčkům a zábavám, Stroupežnický těžce se prodírá od fraškovitých začátků ke svým šťastnějším hram, teše a ková, počítaje, měře a váže s přesností, ale i jistotou čím dál větší. Je-li Klicpera skoro geniální, pozhnaný improvizátor, je Stroupežnický zosobněná stavba, přísný a přesný plán. Proti básnickému hráči Klicperovi stojí strukturální architekt Stroupežnický, proti básníkovi nápadu a rozmaru dramatik

ČESKÉ DRAMA

1945–1960

VLADIMÍR SEMRÁD

III

Literární tvorba národního umělce E. F. BURIANA, jejíž podstatnou částí jsou práce pro jeviště, není důkladně kriticky zhodnocena, ačkoli je velice rozlehlá a přinesla českému kulturnímu životu mnohou trvalou hodnotu a bezpočet podnětů. Pro naši literární kritiku byl totiž (a vlastně pořád ještě je) Burian vždy především divadelním umělcem, jehož slovesné tvory jsou pouze jakési pokusy, které vznikají na okraji jeho divadelní činnosti. To je ovšem docela mylný názor. Neboť kdyby Burian za celý svůj život nevytvořil nic jiného než to, co napsal, stačilo by to, aby se zařadil mezi čelné umělce naší doby.

Burianovy literární práce nejsou toliko jakýmsi doplňkem, či přívěskem ostatní jeho činnosti. Svým významem, svou kvalitou jsou rovnocennou a neoddělitelnou složkou celoživotního Burianova díla, tvoří důležitou součást jeho uměleckého profilu. Jsou zbraní stejně dobrou a pádnou jako Burianovy skladby či režie. Patří do arzenálu, jehož tento geniální umělec používal k boji za uskutečnění svého programu. Proto je věru až nepochopitelné, že tak dlouho — a vlastně doposud — mohla naše kritika přehlížet tak významné literární dílo svého současníka.

Burian sám nejednou, když byl dotazován, kdo vlastně je, zda divadelník, či hudebník, nebo spisovatel, odpovídal, že je umělec. A když mu kladli otázku, které z umění je mu nejbližší, kterou oblast pokládá pro sebe za hlavní, odpovídal, že vyjadřuje svůj vztah k současnosti čimkoli z toho, co umí — jednou hudbou, podruhé inscenací, jindy uměleckým slovem, jindy zas článkem. A skutečně tomu tak bylo.

Jestli jsme měli v posledních čtyřiceti letech umělce, který si zaslouží přídomek „současný“, pak to byl Burian — bez ohledu na to, kterými prostředky se vyjadřoval, jakých uměleckých forem a postupů používal. Burian kdysi vyřkl ona, dnes už proslulá slova, že divadelník slouží, ale neposluhuje. A to byl jeho celoživotní program: s'oužit své době, sloužit zájmům dělnické třídy, sloužit myšlenkám pokroku. Proto bez ustání hledal, zkoušel, bojoval.

Na divadelním festivalu a semináři D 34, uskutečněném v Karlových Varech v srpnu 1958, doznal Burian v jedné diskusi, že je autorem skoro 300 hudebních děl, z nichž mizivá menšina je vydána a byla provozována, že je autorem několika próz, z nichž menšina byla vytištěna, autorem několika básnických sbírek, několika desítek divadelních her a skoro sedmdesáti jevištních dramatizací. Nás ovšem zajímají zejména Burianovy literární práce pro jeviště a z nich pak především ty, které vznikly po roce 1945.

Celou dramatickou tvorbu E. F. Buriانا lze rozdělit do několika skupin:

- a) Hry s původním námětem: Hráze mezi námi (1947), Láska ze všech nejkrásnější (1948), Není pozdě na štěstí (1948), Krčma na břehu (1948), Pařeniště (1949), Ani láska není

výpočtu a míry. Stroupežnický — at je si toho vědom nebo ne — potvrzuje svým typem nespornou jistotu, že zákony dokonalého, vykrystalizovaného dramatu nejsou zákony biologické, nýbrž matematické. Není to ani zpěvák, ani snílek, je to kouzelný počtář a múzický inženýr. Avšak strojová přesnost dramatického kontrapunktu jeho nejlepších prací nemá do sebe nic z počtářské studenosti nebo inženýrské neosobnosti: jeho postavy jsou při tom všem mistrným kontrapunktem plně a mnohdy až živelně lidské. Z jeho sedmnácti her žijí především tři historické aktovky, v nichž tento domnělý realista mohl plně využít své bytostně romantické založení: „Zvíkovský rarášek“, „Paní mincmistrová“ a v „Panském čeledníku“ jsou tři skvosty české historické komedie. Nic na nich není ponecháno náhodě, všechno je účelná funkce a nutnost, která svědčí o jednom z nejzralejších kontrapunktistů českého dramatu. A ještě více snad to platí o „Našich furiantech“, této romantické pohádce z českého venkova v realistickém převleku. To je dílo skla-
debně tak zralé, že snese srovnání se vzory světovými a přitom je nabito kořeným, bytostným češtvím. „Na valdštynské šachtě“ je daň, kterou platil poučený dramaturg Ibsenovi, velkému zjevu doby. Ale ten pravý Stroupežnický je ve třech aktovkách a ve furiantské historii české vesnice.

V čem nám Stroupežnický zůstává vzorem i typem je skladebná vyzrálá, strukturální přesnost, architektonická jistota. Stroupežnický uměl jako nikdo před ním a jen málo českých dramatiků po něm vybudovat drama jako opravdovou architekturu. Bezpečné vedení motivů, jasná formule tématu, zauzlení a rozuzlení zá-

pletky, plný konec, a k tomu přistupovala plastická charakteristika, účelnost a ryzost dialogu. Ne hraní nálad, ne lyrický šerosvit, ne poetické tuchy, nýbrž plnokrevný, hutný dramatický děj, napínavá zápletka, virtuosita peripetií i jistota konců charakterisuje jeho mužnou, silnou, tvrdou dramaturgu. Stroupežnický je pravý a plný dramatik: dramatická forma mu není jen potřebou srdce, nýbrž přímo vyjadřovacím prostředkem: jiného nemá. Proto jeho nejlepší díla jsou příkladné divadlo: od první věty do poslední teče a stoupá prudký a dramatický proud pravé, strhující dramatičnosti. Jsou to někdy tvrdé tóny, nepochybný je však jejich dramatický vid a rod.

Mistr dramatické skladby hlásí se ve svých hrách nejzralejších suverénní jistotou, která nemá v dějinách českého dramatu příkladu ani předchůdců. U Klicpery jsme leckdy na pochybách o dramatickém rodu jeho námětu. Klicpera básník, poetický beletrista zaskočí vždycky, když dramatik neuvážil nosnost látky. Proto u Klicpery přes jeho vyslovenou vůli dramatickou i pud, někdy (s výjimkou několika klasických veseloher) linie dramatická sousedí s epickou až do prolínavosti. U Stroupežnického je záměna anebo jen sousedství žilvu dramatického a epického úplná nemožnost. Tento dramatik má bezpečný instinkt pro drama a nikdy je neza-měňuje ničím jiným. Může se mýlit v síle a nosnosti, nemýlí se však nikdy v typu a rodu. Dramatičnost je jeho rodný živel, v jiném se jako umělec nepohybuje.

Má tedy tento náš dramatický klasi-
k pro nás platnost vzoru a příkladu ve svém osobitěm poměru k látce, v metodě tvoření, ve vidění světa a

FRANTIŠEK KOLBABA, sedmdesátiletý táta libáňských ochotníků, jako Dubský v Naších furiantech

vedle toho ještě platnost jinou: je to platnost životního zaměření, vitálního náboje, kladného bytostného postoje. Je to poslání kladu a zdraví, jistoty a síly, jež je stejně v humorném, šťastném pozemském klidu Klicperově jako v kohoutivém, bojovném furiantství Stroupežnického. Jsou to dva výrazné, čisté a krásné tóny dramatického češtví. Jsou v nich právě a zdravé kořeny českého dramatu v čistotě, jednoduchosti a síle, kterou můžeme jen obdivovat. Umělecké dílo je vždycky zázrak, neboť zachycuje a přepodstatňuje život chvíle v podobu věčnou, umocňuje zjevy časné do podoby nesmrtelné. A v díle Stroupežnického je zaklet osobitý rytmus české krve i svébytný ráz českého ducha ve vzácné ryzosti. Uctíváme v něm proto nejen svého velkého dramatika, ale i výrazný a povzbudivý typ pravého češtví: v tom obojím je jeho dnešní životnost a platnost, v souhrnu obojího pak pro nás jeho nesmrtelnost.

sama (1955). Proč žiješ, Václave Řího? (1958), Dálky (1958), Rozcestí (1959) — atd.

b) Hry s převzatým námětem: Lakomec, Kupec benátský, Hamlet III., královic dánský, Císařovy nové šaty, Evžen Oněgin — atd.

c) Dramatizace: Věra Lukášová, Výlet pana Broučka do 15. století, Ullelspiegel, Pan Kobkán vdává dceru, Bílé noci, Krysař, Švejk, Siréna, Utrpení mladého Werthera, Marcipánek — atd.

d) Montáže z lidové tvorby: Lidové suity, Vojna, Lásko, vzdor a smrt, Vánoční hry lidu českého — atd.

e) Montáže poezie: Puškin, Mácha — atd.

f) Dramaturgické úpravy: Lazebník sevillský, Žebrácká opera, Každý něco pro vlast — atd.

K tomu je ovšem třeba ještě přičíst méně podstatné, leč nicméně závažné a osobité dramaturgické úpravy mnoha dalších her autorů našich i cizích, vytrvalou a plodnou dramaturgickou spoluprací s mnoha současnými dramatiky, jejichž hry buď přímo Burian inspiroval, nebo značně napomáhal přivést je k podobě, v níž se potom hrály.

Leckdy je však těžké vést v jednotlivých pracích hraniční čáru a přesně stanovit, do které skupiny dílo patří. Je to přirozené, neboť Burian, tento mistrný vládce výrazových prostředků, vždycky podřizoval formu záměru a nehlídal úzkoprse na to, aby byl dodržen ten či onen žánr.

A právě jasná myšlenka společenského zaměření, vždy bezprostředně aktuální, je nejen jádrem každé Burianovy práce, nýbrž také jejím spolehlivým poznávacím znamením. K tomu ovšem třeba ještě podotknout, že také ve své dramatické tvorbě byl Burian vytrvalým experimentátorem, že tedy při psaní každého svého díla napořád

zkoušel nové a jiné formy a výrazové postupy. Není rovněž bez zajímavosti, že v předválečném období se Burian jako divadelní autor zabýval převážně dramatizacemi, kdežto v období porevolučním psal spíše dramata.

Životní údaje: Narozen 14. června 1904 v Plzni, otec Emil Burian, barytonista Národního divadla, matka Vlasta Hatlákova, učitelka zpěvu, strýc Karel Burian, tenorista světové proslulosti. Studuje hudbu, v roce 1925 absoluuje Mistrovskou školu kompoziční na pražské konservatoři. V roce 1923 vstupuje do Komunistické strany Československa. Téhož roku Národní divadlo uvádí jeho operu „Před slunce východem“. V letech 1928—29 člen Osvobozeného divadla, 1929—30 dramaturg Moderního studia, zakladatel recitačně hudebního souboru (voice-bandu), režisér Zemského divadla v Brně, v Olomouci. Od roku 1933 vede vlastní divadlo, nazvané D 34. Spolupracuje s DDOČ. V roce 1941 zatčen gestapem, vězněn v různých koncentračních táborech. Po návratu v roce 1945 znovu vytváří divadlo D, které v roce 1950 se stává Armádním uměleckým divadlem. Od roku 1955 pak zase divadlem D 34. — Režisér divadelní a filmový, skladatel, herec, zpěvák, recitátor, dirigent, básník, dramatik, prózaik, teoretik, novinář. Zakladatel a šéfredaktor týdeníku Kulturní politika. Poslanec. Několikrát vyznamenán státní cenou. Nositel Řádu práce. Národní umělec. — Zemřel 9. srpna 1959.

Některé další literární práce: Verše: Atomový mír, Horkým srdcem, Jeden ze všech, Básně; próza: Osm odtamtud, Vítězové; hudební studie: Polydynamika, O moderní ruské hudbě, Jazz, Památník bratří Burianů; divadelní studie: Zamette jeviště, Divadlo Práce, Pražská dramaturgie, Dejte nám divadlo!, Pojďte, lidé, na divadla s železnými kladivama, Zahajujeme.

Na počátku bylo slovo

Dívala všech národů byla a jsou zvukovým zrcadlením krásy, melodičnosti, šíře a bohatosti rodného jazyka. Zvláště české a slovenské divadlo už v dobách národního probuzení se stalo zbraní v rukou vlastenců, zbraní, která hájila skutečnost, že česká mluva je živá, rozvíjející se do krásy, schopná plně vyjadřovat lidské city a stát se i jazykem vědy.

Nejen dramatický spisovatel, ale zvláště také herec byl strážcem ušlechtilé krásy naší řeči. Je proto nezbytné, aby ten, kdo bude z jeviště mluvit, mluvil čistě, tak, aby jeho řeč byla vzorem pro diváka, který mu v šeru hledíště naslouchá. Není tedy jen nezbytné, aby přesně a bez kazů vyslovoval samohlásky a souhlásky, aby měl v moci melodii slov, ale aby žil duchem jazyka. Každé slovo totiž má svou melodii, která je úzce spjata s jeho významem.

Někdy se herci — zvláště začátečníku — zdá, že umí mluvit a že je tedy zbytečné, aby se ještě nějak učil mluvit pro jeviště. Není to pravda, už proto, že vyřčené slovo z jeviště překonává jistou vzdálenost a tato vzdálenost nesmí setřít jemné záchvěvy, které v melodii slova vyznačují jeho vnitřní obsah. Víte, že masky řeckých herců v 5. století př. n. l. měly ústa uzpůsobena tak, aby se hlas nesl po celém amfiteatru. V naší době jsou tu zase všelijaké ty zesilovací elektrické přístroje. Ovšem žádný z nich nemůže vyčarovat správnou artikulaci úst herce a správné posazení hlasu, protože každé mechanické přenášení mluveného slova vždy tak nebo onak zkresluje.

Chceme-li tedy být dobrými herci a milujeme-li svůj jazyk, musíme se učit mluvit znovu, s ohledem na potřeby jevištního umění.

Základem správné mluvy je naprosté *ovládání dechu*. V životě často dýcháme povrchně, neumíme s dechem hospodařit. Neumíme také vydechovat plynule. Každý herec měl by tedy věnovat denně alespoň několik minut dechovým cvičením. Naučit se nabírat dech zhluboka norem a vydechovat ústy, zvolna, plynule, bez jakékoliv křečovitosti. Při výdechu si může kontrolovat plynulost dechu zpočátku bzučením. Jakmile se bzučení začne trhat nebo je herec vyrazí křečovitě, ukončí výdech.

Dále je třeba naučit se vyslovovat čistě, jasně a přesně *samohlásky*. Spojíme to s dechovým cvičením a místo bzučení střídáme za sebou samohlásky A-E-I-O-U. Nejprve odděleně tak, aby ústa nenásilně kreslila potřebný tvar. Později samohlásky na sebe vážeme a ze základního tónu, který je našemu hlasu nejpřirozenější, stoupáme tón po tónu, pokud to naše hlasové rozpětí netlačí do nepřirozeného nebo násilného zpívání.

Vždy, a to je jedna z nejdůležitějších věcí, kontrolujeme, aby tón byl tvořen na *rtech*, nikdy ne v krku nebo v nose, aby krk byl uvolněn, nevznikalo napětí hlavně v krčních svalech. Není třeba křičet. Naopak, začínejte lehce, tiše, zesilujte hlas zvolna bez přerušování, zvolna nenásilně opět tlumte, stále s hláskou tvořenou na rtech. Včasně nadýchněte, dohluboka a stejnoměrně vydechněte.

Je přirozené, že u každého veřejně mluvícího občana předpokládáme, že umí vyslovovat *souhlásky*. Že vyslovuje správné *r* a *r*, což je u herce tím nutnější. Herec ale musí hlídat i ostatní souhlásky. Často se setkáváme s tím, že nezní čistě *č* a *š*, *c* a *s*. Jindy se tyto sykavky příliš vtírají do poslechu, šumí a sviští. Zaposloucháme-li se do melodie pronesených slov, vzniká v nás dojem, jako když samohlásky konkrétně vyjadřují smysl slova, zatím co souhlásky dávají smyslu slova cit a vznět, barvu a hudbu. Řekněte si příkladně: *řeka hučí, říčka zpívá* — a představte si přitom opravdu hučící řeku a zpívající horskou bystrinu. Jaký bude rozdíl v hudbě slov a v jejich rytmu? Pomáhají nám k tomu i různé délky samohlásek: *řeka, říčka*.

Zamyslete se nad *obsahem* slov: *bouře, blýská se, hřmí* — a vyslovte je! Naleznete mohutný zvukový význam ve spojení hlásek *ou*, hlásek *ýs*, *řmí*. Hleďte význam slov! Vžívejte se do představ a vyslovujte je! Kupříkladu: *síla, úzkost, strach, hrůza, láska, smích* — nebo *práce, radostná práce, dřina*. Nevyslovujte nikdy slova, aniž byste dříve neprožili v myšlenkách jejich obsah. Odnaučte se bezmyšlenkovitěmu papouškování slov. Říkejte slova a měňte v myšlenkách jejich význam. Příkladně: *ticho* (hluboké, uklidňující, nesnesitelné, křičící, rozkaz).

Casto se herec v autorově textu setkává se znaky *ci-toslovců*: och! ach! Přirozeně, že na jevišti tak nevyslovujeme. Vedle souhlásky je samohláska jen zapsáním hlasitějšího dechnutí: *á* (dech), *ó* (dech). Ovšem vždy a všude nejprve nastane vzbuzení příslušného citu.

Dech hraje velkou úlohu v hudbě hlásek na cestě od myšlenky k pronesenému slovu. Dech je také ukazatelem rytmu řeči a je rytmem života vůbec. Každé hnutí mysli se nejcitlivěji projevuje nejprve v dechu. Proto herec musí ovládat dech, aby mohl pod tlakem myšlenky kdykoli vznítit v sobě ony bouře citů a vášní, které jsou podstatou dramatického dění.

Chcete-li být dobrými herci, nemávněte rukou nad požadavkem ovládat základy hereckého řemesla. *Bez ovládnutí řemesla nemůže být nikdo umělcem*. Zkuste hrát na klavír, když jste předtím neprošli tvrdou školou řemeslného učení! Proto cvičte dech, hlas, výslovnost a všechno to podřizujte prožitku.

JAROSLAV TUMLÍŘ

Osvetový ústav vyhlásil výsledky své soutěže na divadelní hry se současnou tematikou, jejichž úroveň byla dosud ze všech ročníků soutěže nejvyšší. První cenu získala hra Jána Kákoše „Kde se kreše, tam sa iskrí“, o druhou cenu se dělí český dramatik František Frýda (za hru „Kořeny ve větru“) s Rudolfem Debnárikem („Zlatý veniec“), na třetím místě jsou „Košíbovci“ Jána Skalky a na čtvrtém hra Terezy Davidové „Čierna ovca“.

BRATISLAVA

Dramatický odbor „Tyl“ ZK stavbařů uvádí po úspěšných Karvašových Diplomatech Remarquovo Poslední dějství v režii R. Štimpla.

PŘEROV

Novým členem Krajského poradního sboru pro divadlo se stal dramaturg profesionálního divadla s. Ryšánek. — Za jeden z předních úkolů sítě poradních sborů je v posledních schůzích označována pomoc divadelní části STM.

KARLOVY VARY

V této sezóně se v kraji pečlivě připravují k organizaci těchto přehlídek: přehlídka vesnických souborů ve Skřivanech, městských souborů v Trutnově, souborů skupiny C, mezikrajový festival polabských krajů v Jaroměři, dvě krajské přehlídky divadelní části STM ve Dvoře Král. n. L. a v Náchodě. Na schůzích krajského poradního sboru, který v poslední době pracuje neaktivněji ze všech v českých krajích, byly již probrány návrhy na složení porot.

HRADEC KRÁLOVÉ

V řadách učitelů JŠŠ jsou dva zkušení režiséři, Miroslav Chudý a Jaroslav Hosnéd, oba členové souboru ZK železničářů. Lásce k divadlu učí i své žáky. V poslední době s nimi nacvičují Dykovu hru Ondřej a drak, kterou chtějí předvést také slovenské mládeži, protože českotřebovská škola má družbu s jedenáctiletou v Popradu. I. W.

ČESKÁ TŘEBOVÁ

V lednu se dožil šedesátí let Tomáš Chrák, který po celý svůj život sloužil ochotnickému hnutí v různých souborech. Nyní žije jako důchodce v Úvalně v pohraničním krnovském okrese a ač není zcela zdravý, dosud hraje a má nemalou zásluhu na tom, že místní soubor „Bezruč“ skončil loni na II. místě v krajské soutěži vesnických souborů. Naše redakce se ráda připojuje se svým blahopřáním.

ÚVALNO

Dne 16. ledna navštívili členové předsednictva Ústředního poradního sboru pro divadlo spolu s pracovníky divadelního oddělení Ústředního domu lidové tvořivosti 8 okresů Plzeňského kraje a vyměnili si zkušenosti s pracovníky okresních poradních sborů, které jsou v současné době v kraji většinou ve stadiu prvního rozvoje. V neděli 17. ledna konala se v Plzni kritická a plodná schůzka Krajského poradního sboru s členy předsednictva Ústředního. Pomohla reorganizaci KPS(d) a upozornila na význam aktivního podílu dobrovolných pracovníků na organizovaném rozvoji hnutí i na nebezpečí podceňování jejich iniciativy. —en—

PLZEŇ

Jozef Tobák ako inž. Zabala v hre A. Casony Sedem výkrikov na mori

POPRADE V popradskom okrese je spolu so školskými 52 divadelných súborov. Sú to súbory, ktoré v minulom súťažnom období odohrali najmenej jednu celovečernú divadelnú hru. No máme súbory, ktoré za jeden rok odohrajú aj štyri celovečerné hry. Ba dokonca divadelný súbor Domu osvetu v Poprade za rok 1959 mal päť premiér s dospelými hercami, jednu premiéru s detskými hercami a tri literárne večery. Odohral tieto divadelné hry: Popoluška, Hájkikova žena, Muška Svetluška, Sedem výkrikov na mori, Zblúdily syn a Šťastná žena. Posledné dve hry súbor odohral v rámci krajského festivalu sovietskych a ruských hier, ktorý prebiehal v dňoch 11. a 12. decembra 1959 v Poprade, vo Svite, v Matejovciach, Hranovnici, v Švábovciach, v Lučivnej a Novej Lesnej. Okrem popradského súboru na krajskom festivale vystúpili divadelný súbor ZK ROH SES z Krompachu, div. súbor ZK ROH Svit a divadelný súbor JŠŠ z Rožňavy. Každý z uvedených súborov odohral dve predstavenia v spomínaných obciach nášho okresu. Divadelný súbor DO Poprad je najaktívnejší a najvyspelejší súbor v našom okrese. Vedúcim súboru je skúsený režisér, starý divadelný pracovník profesor Bruno Ripka, ktorý tento súbor vedie už 14 rokov. Všetok svoj voľný čas venuje nácviku divadelných hier, pracuje tiež ako inštruktor a člen poroty. No jeho práca v súbore nie je ľahká. Súbor pre svoju prácu nemá podmienky. Postráda priestory na nácvik. Divadlo sa nacvičuje v metodickom kabinete domu osvetu. Na javisko sa súbor dostane iba na generálke. Medzi najlepšie a najaktívnejšie súbory v okrese patria tiež divadelný súbor ZK ROH Svit, z dedinských súborov najlepšie si počínajú divadelný súbor OB v Spišskej Teplici, v Novej Lesnej a vo Vikartovciach. Súbory rovnako siahajú za súčasnými hrami, ako aj za klasikou. S nacvičenými hrami navštevujú okolité obce a navzájom si predstavenia vymieňajú. Mnohé súbory si na tento rok vypracovali repertoárové plány a pripravujú sa na súťaž dedinských divadelných súborov. Ba tri súbory už svoje súťažné predstavenia odohrali, a to Nová Lesná, Mlynica a Spišský Štiavnik. — Z týchto niekoľkých poznámok môžeme si utvoriť záver, že pod našimi Tatrami žije ľud oddaný divadelnému umeniu, ktoré v hojnej miere pestuje a navštevuje.

T. Lovranová

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

Prosím, je tady divadelní festival?

Paní, které jsem před hranickým hlavním nádražím položil tuto otázku, se na mne nedůvěřivě podívala.

„Jaké festival?“

„No, divadelní. Ochotnický.“

Paní zavrtěla hlavou a otočila se k sousedce.

„Tož, ochotníci tu sō, ale festival... To má být v Hranicích?“

Ovšem, že v Hranicích, přece jsem... Pro jistotu se ještě jednou dívám na dopis, který mi v redakci dali. Ano,

I. OKRESNÍ DIVADELNÍ FESTIVAL POBEČVI

7.—13. XII. 1959

HRANICE NA MORAVĚ

Oddychl jsem si. Tak tu jsem přece jen správně.

Nedaleko stanice autobusů je plakátovací zeď. Jdu se podívat. *Gustav Brom se svými sólisty. Abonentní koncert Moravské filharmonie v Lipníku, Beskydské divadlo uvádí... Pijte Hanáckou kyselku!* O festivalu ani řádka.

Ale festival se koná! Dovídám se to od soudružky v Okresním domě osvěty. První soutěžní představení začíná už za dvě hodiny. Soubor právě přijel a předseda festivalové poroty už je také tady.

Seznamujeme se.

„Já jsem Petr Grimm z redakce Ochotnického divadla.“

„Alfred Přidal, za krajský poradní sbor.“

A hned se dovídám, jak to vlastně s festivalem je. Připravoval se dost dlouho. Už od léta. Členové okresního poradního sboru navštěvovali představení a pak byly vybrány ty soubory, jejichž repertoár nejvíce vyhovoval záměru festivalu — totiž propagovat nové pokrokové a současné hry. Vždyť festival se konal na závěr oslav Měsíce československo-sovětského přátelství. Soubory jsou vesměs z kategorie B a jsou to z větší části soubory vesnické, které pracují za dosti obtížných podmínek. Špatné materiálové vybavení, málo času na zkoušky, potíže s obsazováním rolí, bojkot se strany diváků, dotknou-li se náboženských předsudků. Soudruh Přidal by vyprávěl ještě dlouho, je vidět, že situaci v kraji dobře zná. Ale připozdívá se. Půjdu se převléknout a za chvíli nashledanou, začíná se v 19,30.

Je pomalu 20 hod. a v hledišti je ještě prázdné. Kdo měl zajistit obecenstvo? Nálada je na bodu mrazu. Soudruh Přidal mne představuje porotě. Je v ní Josef Ševčík, Václav Dragoun, Zdeněk Langer. A pak je tu ještě soudruh Bláha, předseda okresního poradního sboru a zároveň vedoucí a režisér jednoho ze soutěžících souborů. Hubuje se na organizaci.

„Proč se festivalu neudělala pořádná propagace?“

„Prosím, vždyť se dělala! Dokonce bylo hlášení v místním rozhlase a v rozhlasu po drátě.“

Bohužel je nikdo neslyšel.

„Sto plakátů bylo vylepeno.“

Druhý den jsem skutečně dva objevil.

Mezitím se přece jen sešlo několik diváků a představení může začít. Připravujeme si tužku a papír. Po představení bude pohovor se souborem. Světla pomalu zhasínají. Ještě poslední pohled na program: Divadelní soubor „Slovan“ kulturního klubu JZD v Milenově uvádí hru Františka Pavlíčka Černá vlajka.

Dělám si poznámky. Slečna Kavalířová povídá a povídá. Mezitím kouří. Chtěla na tramp, ale ujel jí autobus. Děj se rozvíjí... Hned prvního dne festivalu vidíme jeden z nejlepších hereckých výkonů: paní Kociánovou hraje Věra Šromová. Když představení končí, upřímně jí zatleskáme.

Pak se diskutuje. Milenovští jsou jedním z nejmladších souborů — jejich průměrný věk se totiž pohybuje kolem pětadvaceti let. A přece (nebo snad právě proto?) jsou souborem velmi aktivním. Nehrají jen divadlo, ale také například formou improvizovaných estrád vtipně a pohotově tepají nedostatky ve svém družstvu. Porota to ocenila a vyslovila jim za to zvláštní uznání.

Za předvedené představení jim je ale vyslovit nemohla. Milenovští totiž mají více dobré vůle než divadelních zkušeností. A to se na festivalu také projevilo. Jejich představení postrádalo pevnou režijní koncepci. Režie, ve které se střídaly soudružky Šromová a Prostředníková, se totiž omezila na pouhé zaranžování výstupů přesně dle textu, a tak jediným jednotícím pojítkem celé hry byly výborný herecký výkon hlavní představitelky, vedle něhož uplatnili své bohatší jevištní zkušenosti ještě Zdenka Prostředníková jako slečna Kavalířová, Jaroslav Sedláček v roli Viléma Justa a Ladislav Kroča, představující pošťáka Probošta. Ostatní herci, většinou velmi mladí a nezkušení, se omezili na pouhé odříkání textu. Tím vznikl dojem určité nevyvzanosti hereckých výkonů, který spolu s některými technickými nedostatky (světlo, opona, scéna) nedal hře tak účinně vynít.

Předseda poroty uzavírá diskusi a děkuje souboru. Dívám se na hodinky. Už je skoro půl jedné. Venku je jasná prosincová noc, mrzne a já se nemohu dozvonit do hotelu.

★

Na programu druhého večera je hra Petra Karvaše Pacient 113 v provedení souboru Osvětové besedy v Týně nad Bečvou. Jsme

L I D S T V O ŘECKO

U Joviše, zdá se mi, že je to u Sofokla zase dramaticky vyhozené!

Krucí, to se dělá, čmárat po kulisách!?

Ó, mistr jde psát v hexametrech...

zvědaví, protože režisér souboru Jan Gaďourek je jedním z nejzkušenějších ochotníků hranického okresu. A dokonce je tu dnes i více diváků. Zvonek. Zástupci patronátního závodu předávají upomínkové dárky a představení začíná.

Ale obecnostvo je neklidné, směje se na nevhodných místech, opona se zvedá předčasně nebo zase příliš pozdě padá, místo telefonu na scéně zvoní zvonek na galerii, závěry jednání jsou nedotažené.

Soubor se omlouvá neukázněným obecnostvem. Představení dobře nevznívá a úkol poroty tentokrát nebude radostný. Cituji zápis:

„Psychologické drama z intelektuálního prostředí zdálo se porotě nevhodné pro venkovské obecnostvo... V režisérově pojetí se z psychologického dramatu stala poněkud vleklá konverzační hra, ačkoli by snad bylo možno vhodnými dramaturgickými zásahy i pečlivějším hereckým propracováním spád hry urychlit. To spolu s obzvláště velkými technickými nedostatky (špatná spolupráce v zákulisí, nevhodně nahrazovaný zvuk telefonu, neumělé nasvícení, soustavně předčasně otvíraná opona) velice oslabilo výchovný i umělecký účín hry. Hra představitelů nevyjadřovala předpokládaný nemocniční chvat... Herecké výkony měly přesto vesměs dobrou úroveň a hra působila uceleným dojmem i při uvedených závadách. Některé role byly obsazeny začínajícími herci, kteří dávají dobrý příslib do budoucna. Porota se domnívá, že by hra před vnímavějším obecnostvem mohla mít daleko větší účín. Zároveň se však cítí nucena připomenout souboru, že festivalové představení si bezpodmínečně vyžaduje větší péči o technickou složku.“

Pak se dovidám, že soubor ani neměl možnost udělat si na cizím jevišti generální zkoušku. Zase ta organizace. Ale už prý to bude lepší. Na zítřek jsou prodány skoro všechny vstupenky.

★

Před budovou osvětového domu v Hranicích je dnes velká tabule. „Slavnost lampiónů“ totiž hraje domácí soubor Osvětové besedy. Už čtvrt hodiny před začátkem je v hledišti plno. Svozy. Zájemci z okolí se přišli podívat. Na chodbě potkávám soudružku z kanceláře Osvětové besedy. Je oblečena v tradiční japonský kostým a v ruce mačká kapesníček. Má trému. Hraje totiž dnes poprvé.

Otevírá se opona a jsme v Japonsku. Nagasaki 1946. Milostný příběh přerůstá v symbolické podobenství. A právě tento symbolický podtext hry se režisérovi Vladimíru Smrčkovi nepodařilo dost dobře vyjádřit. Milostná zápleтка Jamese a Yuki totiž dominovala nad protiválečnou tendencí dramatu. Je toho obzvláště škoda proto, že herecký materiál souboru je dosti vyspělý. Velmi na závalu byla také výprava, která přebíjela tragickou atmosféru hry nevкусným kýčovitým pseudojaponským interiérem, vhod-

ným spíše pro lacinou operetku než drama z města, které bylo zničeno atomovou pumou.

Soubor připomínky poroty uznal. Ale přes všechny výhrady to nebylo představení špatné a festival měl jasně vzestupnou linii. Diskutovalo se tentokrát ještě na náměstí.

★

Zápis, který porota pořídila o představení souboru OB v Hus-topečích, byl stručný, ale výstižný:

„Uvedením Simonovovy hry Příběh jedné lásky dostalo se festivalovému programu určitého odlehčení... Ve vkusné režii O. Pivody se dobře uplatnily vyrovnané herecké výkony, z nichž obzvláště vyzdvihujeme výkon soudr. Janoška v roli strýčka Kolji. Vytvořil postavu temperamentní, do hloubky prožitou, pečlivě propracovanou, přesvědčivou. I ostatní herci podali velmi dobré výkony, takže představení (bez technických kazů) patřilo k nejlepším, které jsme dosud na festivalu viděli. K tomu jistě přispělo i to, že soubor již prošel s touto hrou ohněm dvou soutěží.“

Dětské nemoci festivalu jsou překonány. Jen ještě ta výprava. „Soudruzi, proč řešíte každý interiér paravánem tří papírových stěn?“

★

V pátek je v sále osvětového domu taková zvláštní nálada. Všichni čekají. Dnes se koná poslední soutěžní představení. Rozhodne o vítězi? Nebo jsme nejlepší představení už viděli? Jsem zvědav, protože soubor OB v Drahotuších uvádí hru pokrokového německého autora Hanse Lucka Sklep, která za svou protiválečnou tendenci a hlubokou analýzu německého militarismu a fašismu byla v NDR odměněna Lessingovou cenou.

V sále zhasínají světla. V opuštěném sklepe za ruskými liniemi sedí tři vojáci. A nahoře v rozvalinách domu je umčený partyzán. Přijdou-li Rusové... Již po prvním jednání je mi jasno, kdo bude vítězem hranické soutěže. Objevný výběr hry, promyšlená, uvědomělá režie Cyrila Bláhy, který se nebál vhodnými dramaturgickými úpravami zvýšit dramatický spád hry a jeho nejen vkusná, ale i funkční výprava, která podmanivě dokreslovala atmosféru hry, učinily z představení drahotušských ochotníků skutečný zážitek. K ucelenému, hluboce přesvědčivému dojmu z představení přispěly značnou měrou také velice dobré herecké výkony, z nichž obzvláště výkon Antonína Dlouhého v roli desátníka Wielanda si zaslouží zvláštního ocenění.

Předseda poroty děkuje souboru za hezké představení — a pak ještě svolává schůzku, která má rozhodnout o závěrečném hodnocení festivalové soutěže. Nejlepší inscenace, nejlepší režie a nejlepší ženský a mužský herecký výkon mají být odměněny cenami. Koná se velká tajná porada. Ale netrvá dlouho. Rozhodování nepůsobí velké potíže.

A T H Á L I E KOLÉBKKA DRAMATU

V poledne jsem si rozsedl svůj jevištní obličej, musím vzít za vděk Mikulášem.

Kdo to tam ve sboru šišlá?

Mistře, kde berete v sobě tolika duševna?

Náš divadelní soubor „Marx“, ZK dolu Petr Cingr v Ostravě XII., dlouho váhal a hledal cesty. Před čtyřmi lety se objevuje na Ostravsku opravdu průkopnické představení divadelního souboru VŽKG „Nositelé řádu“ Miloslava Stehlíka. I u nás v Michálkovicích ukázalo novou a správnou cestu. Šli jsme po ní, i když jsme chybovali. Uvedli jsme např. Společný byt, při kterém se sice diváci bavili, ale jinak se stala tato hra předmětem dlouhých úvah, rozsáhlých debat i novinových článků. A přijeli k nám v tuto dobu na naši přehlídku ochotníci ze Staré Bělé, předvedli Zelené pustiny a zvítězili! Třebaže tato hra byla nastudována souborem na „žhavé družstevní půdě“, zvítězila i doma ve Staré Bělé.

A to je počátek našich úspěchů, které vyvrcholily na VI. Michálkovické divadelní přehlídce v listopadu a prosinci minulého roku. Domácí divadelní soubor si vybral dvě hry se současnou tematikou. I když mají některé nedostatky, soubor jimi chytí diváka a zaujal jej nejen pro svá představení, ale i pro hostující soubory. Nebáli jsme se zařadit do programu přehlídky ze třinácti her jedenáct se současným námětem: G. Weisenborn: Dva andělé vystupují, T. Davidová: Dódy, J. a B. Kremenovi: I takoví jsou muži, J. Koenigsmark: Robinson Crusoe a ti druzí, A. Hackett-F. Goodrichová: Deník Anny Frankové, V. K. Klicpera: Zlý jelen, H. Pfeiffer: Slavnost lampiónů, C. Goldoni: Sluha dvou pánů, K. Stanislav: Dům na rozcestí, F. Hoffer: Vyměněním dvou pokojův byt, M. Brandová: Věťelci, G. Figueiredo: Liška a hrozný, J. Dufek: Jmenovali se život. A hostující soubory (bylo jich deset) nám záviděly. Nejen pozornost patronů, kolektivů soutěžících o titul brigády socialistické práce, ale hlavně plný sál. Vždyť jsme na těch třinácti představeních měli přes 4500 návštěvníků. A hráli u nás příslušníci všech kategorií: A, B i C. Je třeba k tomu dodat, že máme u nás v Ostravě tři stále denně hrající profesionální scény. A přesto i v týdně jsme měli v sále dost diváků.

Je pochopitelné, že celá taková přehlídka vyžaduje značných organizačních příprav, že jdeme kolikrát za divákem, zveme jej, vysvětlujeme, přesvědčujeme.

„Wort und Spiel“, časopis ochotníků Německé demokratické republiky, věnoval ve dvou posledních číslech loňského ročníku mimořádnou pozornost XXIX. Jiráskovu Hronovu. Pracovník Ústředního domu lidové tvořivosti v Lipsku Oswald Türk zde obsáhl a velmi kladně hodnotí naši spolupráci s profesionálními umělci i vzájemný vztah obou těchto větví našeho divadelnictví. Na Hronově se mu líbila pestrost repertoáru i skutečnost, že naši ochotníci už mohou hrát většinou celovečerní hry, což je pro většinu souborů v NDR teprve úkolem pro budoucnost. Zvláště vyzvedá, že některé hry jsou u nás poprvé inscenovány ochotníky. Jeho nejvýznamnější kritický postřeh se vztahuje na úroveň programů malých jevištních forem na Hronově. Píše zde m. j.: „... to vše nemůže na delší dobu zakrývat, že malé formě není věnována dostatečná pozornost. Ale právě malá forma (agitprop, kabaret) je důležitým prostředkem, kterého se československé ochotnictví v dalším rozvoji k socialismu nemůže zříci.“

J. M.

Pomáháme i tím, že v Divadelním zpravodaji rozebíráme hry, hodnotíme je, dáváme divákovi možnost vyjádřit svůj vlastní názor.

Přesto jsou návštěvnosti naší přehlídky za uváženu. Ukazuje, že se vůbec nemusíme bát novodobých her, že jsme konečně prorazili. Musíme ovšem stále pečlivěji vybírat, odsunout brak, hry se značnými dramatickými nedostatky (a těch je stále dost!), avšak při dobré vůli dají se vybrat hry, které našemu divákovi mají co říci, hry, které neodradí ani diváka, ani herce. Spokojenost je pak oboustranná a chuť do dalších her vede jen k novým úspěchům.

Miroslav Havrant

ZBRASLAV. Studio mladých při divadelním souboru DO Zbraslav uvedlo v lednu jako první ochotnický soubor vůbec hru Jaroslava Tumlíře Slepé dívky. Příběh, který pojednává o úspěšném boji mladého pokrokového lékaře se zkorumpovanými představitelkami kléru o duše mladých děvčat, je významným příspěvkem ateistické propagaci. Hra je velmi vhodná pro soubory, kde je větší počet žen — z deseti rolí je totiž 8 ženských. Premiéru hry mělo na podzim minulého roku Divadlo bratří Mrštíků v Brně. Z tenkrát uveřejněných kritik denního tisku citujeme: „Hra má hluboký symbolický smysl. Třebaže zobrazuje tragický úděl slepých dívek, mříí ideově hlouběji. — Věřme jen té lásce, která činí člověka šťastným tady na zemi. — Takto vyjadřuje jedna z hlavních postav dramatu myšlenku, již lze a

nutno bojovat proti tmářství. V tom je idea hry, jejíž poutavý, citlivě viděný i pevnou rukou zvládnutý děj plyne mezi ponurými zdmi ústavu, vedeného starou řádovou pracovníci, spoutanou neudržitelnými názory náboženské lžimorálky.“ — Ochotnická premiéra byla vcelku úspěšná. Dokázala, že zbraslavský soubor má dobrý dorost, alespoň pokud jde o děvčata. Snaživé představení režírovala H. Fraňková.

L. Šterc

OSTRAVA. Soutěž hornických souborů byla zhodnocena počátkem ledna v Kulturním domě dolu Stalin v Hrušově. V soutěži bylo vyhlášeno toto pořadí: I. ZK dolu Dukla, Horní Suchá (Višněvskij, Optimistická tragédie), II. ZK dolu Stalin, Ostrava-Hrušov (Goldoni, Sluha dvou pánů), III. ZK dolu Zápotocký, Orlová (Weisenborn, Dva andělé vystupují), ZK dolu 1. máj, Karviná (Brandová, Věťelci). Zvláštní uznání získal soubor Sršeň ZK Opavských strojůren za uvedení Koenigsmarkova satirického pásma „Robinson a ti druzí“ a ZK dolu Petr Cingr, Stalin a Jeremenko za organizování úspěšné soutěže. Po diskusi o příštím ročníku soutěže uspořádali redaktoři divadelní edice Orbis besedu o divadelní literatuře a probleměch jejího vydávání. Seznámili soubory s plánem edice Hry lidového jeviště a Hry pro mládež a se zřízením specializované prodejny v Ostravě, jež bude vyřizovat objednávky souborů z kraje.

V. Šedá

Nedělní aktiv ochotnických divadelních pracovníků hranického okresu nenašel příliš velkou odezvu.

Sedíme v klubovně osvětového domu a čekáme. Trochu se povidá o včerejším představení Karvašových Diplomátů. Hrál je velmi vyspělý soubor ZK stavbařů z Přerova. Pěkné herecké výkony rušil jen nevhodný výběr představitelů Archibalda Thorneycrofta. Ne že by špatně hrál, ale nehodil se na roli elegantního světského velvyslaneckého tajemníka svým zjevem.

Před hodinou měl aktiv začít. Už nebudeme déle čekat. Soudruh Bláha jako předseda okresního poradního sboru zahajuje jednání. Pak vyhláší člen poroty jako vítěze divadelní přehlídky Divadelní soubor „Tyl“ při Osvětové besedě v Drahotuších za velmi pěknou inscenaci hry Hanse Lucka Sklep. Cenu za nejlepší režii uděluje Cyrilu Bláhovi, za nejlepší ženský herecký výkon Věře Šromové a za nejlepší mužský herecký výkon Karlu Janoškoví. Pak se rozdávají diplomy. Ceny však nedošly.

*

Festival ukázal, že soubory hranického okresu jsou na dobré cestě. Pět současných her, nastudovaných u příležitosti festivalu, sice ještě nejsou vyřešením všech dramaturgických pro-

blémů, ale určitě dobrým příslibem do budoucna. Mnoho práce už hraničtí ochotníci udělali, ale ještě více na ně čeká. Je třeba zaujmout postoj k nejpálčivějšímu problému, který stojí v cestě úspěšnému provádění socialistické kulturní revoluce — náboženským predsudkům, které jsou mnohde ještě velmi silně zakořeněny. A nesmí se zapomenout na děti. Inszenováním her pro děti a mládež, které v tomto okrese nemají právě příliš mnoho příležitostí ke kulturnímu životu, by právě ochotnické soubory mohly účinně pomoci. Členové okresního poradního sboru jim přitom budou určitě pomáhat. I pro ně přinesl festival důležitou zkušenost: budou muset ještě více jezdit za soubory do terénu, radit a pomáhat jim. Vždyť právě to, a nejen pouhá účast v soutěžní porotě, je jejich hlavním úkolem.

Soutěžní představení dokázala, že předpoklady k dobré ochotnické práci v Pobečví jsou. Ale kolik namáhavé a obětavé práce přišlo nazmar špatnou organizací festivalu! O kolik bylo oslabeno významní her přehlížením technických součástí představení. Stojí to za úvahu. Vždyť v novém roce tu bude nový festival a ještě k tomu s tak závažnou tematikou, jako je 15. výročí osvobození naší vlasti.

Hra Jána Kedro V PLAMENECH POVSTÁNÍ (přeložila M. Borotová) plní naléhavý požadavek po proveditelné hře ze Slovenského národního povstání jen formálně — jednoduchou dekorací a malým obsazením. Do uměleckého díla však příběhu lékaře, vyslaného gardisty mezi partyzány, kde nachází své pravé místo a partyzánu Blaženu, mnoho chybí. Plameny povstání tušíš více v detonacích za scénou, méně v charakterech a vývoji postav.

Ukrajinský satirik a humorista P. M. Hubenko, známý pod pseudonymem Ostop Vyšňa, hájí v komedii VENUŠEK (přeložila V. Abzoltovská) socialistické zásady ve výchově dětí znamenitými satirickými postřehy. Doporučuji souborům, které vědí o mimořádně talentovaném dětském herci (ve hře je Venoušek osmiletý), aby se pokusily vyrovnat s neobvyklou formou komedie, v níž není vnějšího děje a v níž sedm dospělých postav neprojde ani nástinem vývoje — jen v dušičce malého hrdiny se odehrává drama. Aktuálnost problematiky hry a její vtíp (zvláště v první části) za to stojí.

Ve hře Nikolaje Pogodina MALÁ STUDENTKA (přeložil S. Wollman) vystupují jen mladí lidé — sovětské vysokoškoláci. Patří s Volodinovou „Fabrickou“ („Fabričnaja děvčonka“, přeložil J. Čištín pod názvem „Protože byla jiná“, dosud nevydáno) k nejlepším sovětským hrám o mládeži, jež jsem v poslední době četl. (Obě hry byly u nás provedeny rozhlasově). Naše kolektivy mládeže by měly Pogodina alespoň přečíst, nebude-li všude dost sil k uvedení. Hra totiž klade na cca 20 mladých představitelů a zvláště na režiséra a výtvarníka nemalé nároky — pro začátečníky sotva splnitelné.

Drama estonského současného dramatika Egona Ranneta ZBLOUDILÝ SYN vyšlo v překladu A. Morávkové a úpravě J. Fišera. Uvedení by bylo záslužné už pro seznámení diváků s málo známou literaturou, bylo by výhodné pro malé obsazení a jednu scénu — ale je tu podstatný nedostatek, s nímž se nevyrovnalo ani Ústřední divadlo čs. armády: polepšení zbloodilého syna je málo přesvědčivé, protože o síle nového života se jen mluví; hrdina hry poznává, na čí straně je pravda — za scénou! Proto také má úroveň hry po dobře napsané expozici klesající tendenci.

Konstantina Paustovského PORUČÍK LERMONTOV (přeložil M. Ajvaz) je jedenáct básnických obrazů romantického života básníkovy, hojně prokládaných úryvky z jeho tvorby — nikoliv tedy ucelené drama. Zaráží mne malý prostor, věnovaný autorem charakteristice společnosti, proti níž Lermontov celý život bojoval (odtud vyvozují malé napětí scén, jež tento dramatický život nedramaticky ličí). Hra se svou všestrannou náročností vymyká i možnostem vyspělých souborů, skýtá však nepochybně znamenitý materiál pro literární večery.

Hra rumunské autorky Lucie Demetriusové TŘI GENERACE (přeložila

Dilia

M. Kavková) má velmi vděčný námět — dcerky jedné maloměstské rodiny se ve dvou generacích dají na nátlak rodičů prodat bohatým nápadníkům, až představitelka třetí, naší současné generace najde sílu k odporu a rozchodu se svou třídou. Hra dává lákavé úkoly několika hercům (celkově obsazení 8 mužů, 6 žen, jedna scéna), kteří ve třech jednáních procházejí lety 1896, 1925 a 1950. Žel, ve zpracování rozhodně převažuje vyprávění událostí a okolností nad dramatickými akcemi. Inscenátor by se musel umět vyrovnat i s některými lacinými situacemi a jen schematicky načrtnutými postavami.

Do uzávěrky tohoto čísla nám Dilia poslala také několik her komediálního žánru. Nejlepší z nich je v inscenace Komorního divadla známý KNOKAUT Jerzyho Jurandota (přeložila M. Janišová), ale dobře proveditelné na ochotnické scéně jsou přes své nedostatky i Alexandra Štejna JARNÍ HOUSLE (přeložili J. a R. Seydlerovi), v nichž inscenátor najde některé vědecké role i prvky kritiky také u nás aktuálních nectností. (Nejde ovšem o žádnou hlubokou kritiku ani o veleřádku, spíše o vaudeville, v němž se nezpívá.)

Po úspěších v jiných žánrech (např. II. cena v slovenské soutěži za hru „Kořeny ve větru“) dokazuje i František Frýda v nenáročném veselohře PENSION BELVEDÉRE, že napsat dobrou veselohru je velmi těžké. Se starými postavami a starými prostředky se napíše zase jen stará komedie, byť se má odehrávat dnes. Záměr — postihnout mentalitu dnešního maloměstáčka, se autorovi nedaří; ostny jeho komedie nepíchají.

Můžeme-li u Frýdy hovořit o neškodnosti a řemeslné neobratnosti v tomto žánru, pak Vilémovi Werneri vzdáme čest za ovládnutí řemesla — žel, jen toho, které mělo zlaté dno v první republice a v tehdejší diváckém vkusu. V jeho hře (sám ji v podtitulu nazývá „neorealistickou“) PARIŽSKÝ RYCHLÍK se ctnostná pokladní rozhodne ponechat si nemanželské dítě, když zjistí, že ona sama je vlastně také nemanželským dítětem; dále v této hře dostane donjuanský výpravčí stanice pár facek od řezníka a boxera Vokurky, jelikož mu svedl ženu, ale zase na nádraží povýší, neboť přednostna stanice, který malými dávkami skla otravoval svoji ženu, byl zatčen. Dokonce se tu mihne i postava kulaka a předsedy JZD, aby nikdo nebyl na pochybách, že jde o hru, kterou vydala Dilia v r. 1960! Pokud jde o mne, vzbudilo ve mně toto vydání úžas. Pokud jde o ochotníky, doufám, že jejich vkus vyspěl natolik, aby to nehráli.

Obtíže dramatizace slavného satirického románu Ilfova a Petrova

ZLATÉ TELE (přeložila N. Slabíhou-dová) nedokázala překonat ani profesionální inscenace (viz o tom Ochotnické divadlo, roč. V, č. 12, str. 275). Proto zde jen zaznamenávám její vydání, podobně jako O'Neillovy FARMY POD JILMY v překladu F. Tetauera a Shakespearovy ZIMNÍ POHÁDKY (přeložil F. Nevrla), které se svou náročností vymykají možnostem velké většiny našich současných souborů, které by však měl číst každý vyspělejší ochotník.

Z her pro dětské soubory byl rozmnožen Věry Radikové ZAJÍČEK MUCÁNEK a Boženy Fixové ČERNÁ KOBRA. Všimneme si jich podrobněji v kapitole, věnované hrám pro děti, v některém z příštích čísel. VÍTÁME VÁS V ČINĚ je drobné scénické pásmo Ludmily Autratové-Uličné, určené zřejmě rovněž pro děti, ale všimneme si ho zde alespoň závěrečnou poznámkou. Potřebujeme takovou pásma pro svá školská jeviště, mohou být vhodným doplňkem vyučování — ale právě proto je už při jejich sestavování třeba dbát, aby byla proveditelná i třeba v tělocvičně bez jevištního zařízení a silami žáků. (Ve zmíněném pásmu si dovedu sotva představit, jak by mohly děti hrát např. postavy kolonizátorů — a se staršími ochotníky lze pro tyto příležitosti sotva počítat.) Rozhodně je však správné, aby Dilia podobná pásma vydávala — a měla na jejich úrovni stále vyšší měřítko náročnosti.

Jiří Beneš

• • •

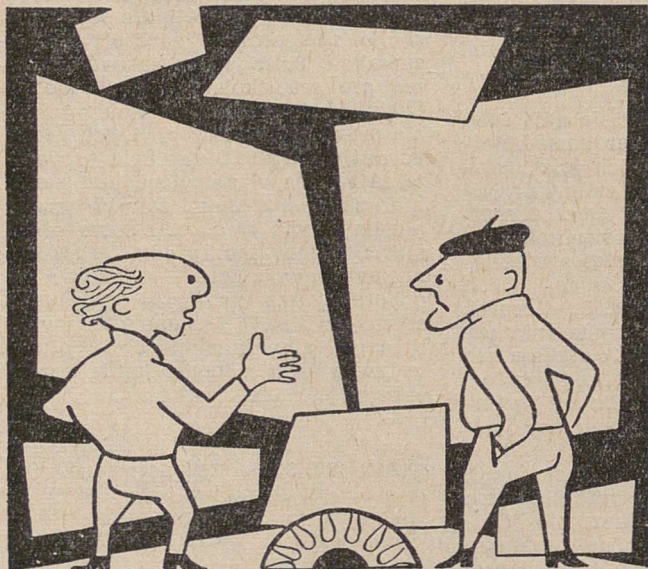
PROSTĚJOV. Soubor ZK Oděvních průmyslu překvapil obecnost uvedním náročného Hikmetova dramatu Damoklův meč. Vysoce politická hra řeší problémy americké kapitalistické společnosti, která se bojí zákonitého nástupu nové třídy a chtěla by válkou zabrzdit svůj zánik. Kupí ve svém válečném arzenálu atomové zbraně, jež v rukách šíleného pilota připraví i její zhoubu. — Téměř bez dechu sledovali diváci toto drama. V závěru hry, kdy nad hlavami hřmělo americké vojenské letadlo s atomovou náloží, ochromila hrůza diváky do nehybnosti. Odcházeli jsme z divadla s odhodláním bojovat proti válkám. — Celý soubor přistoupil k inscenaci s neobyčejným vědomím odpovědnosti a s pomocí uměleckého poradce — Kamila Marka, člena Divadla Oldřicha Stibora — vytvořil vysoce nadprůměrně představení. **šk.**

Z PRAŽSKÉHO KRAJE. Ke dni 10. ledna byl v kraji přehled o plánech 229 souborů, které obsahovaly celkem 518 titulů. V celkové repertoárové skladbě připadá 45 % titulů na současné hry, 26 % na hry klasické, 16,5 % tvoří hry pro mládež, 8 % malé formy. Lépe než loni je zastoupena sovětská hra (8 %). Po příkladu rakovnického souboru hlásí i další své socialistické závazky k 15. výročí osvobození. Mezi prvními byly soubory ZK AZNP Mladá Boleslav, ZK Brandýské strojírny, OB Úvaly a DO Kutná Hora. Závazky se převážně týkají pomoci vesnickým souborům, práce v okresních poradních sborech a péče o mládež. Krajský dům osvěty spolu se svým poradním sborem připravuje 4 krajské přehlídky: v Rakovníce, Kutné Hoře, Vlašimi a Kostelci n. Č. I.

O EDUARDO BASSOVI

Jednou, máje v kapse větší honorář, dovolil si cestu drožkou do Národního domu na Vinohradech, kde měl schůzku. U nádraží, tehdy tzv. státního, blíže Arca, majestátně usedl do povozu, vyjednav si s drožkářem, že pojede za zlatku. Jeli skoro k Muzeu, tam drožkář slezl s kozlíku, aby koni ulehčil náklad. Za Muzeem požádal drožkář i Basse, kdyby prý mohl laskavě vystoupit, že by to ten ubohý kůň nevytáhl, že je nouze o seno i oves, tak je prý kůň trochu slabší a pán má pěknou váhu. Bass ihned vyhověl, sestoupil a šel zvolna vedle vozu s drožkářem. Výborně se bavili. U Národního domu drožkář uctivě smekl: „Tak jsme tady, vašnosti, a dostanu zlatku.“ Bass mu ji dal a řekl: „Že jsem tady já, to chápu, já tu mám schůzku. Že jste tady vy, to také chápu, vy jste chtěl vydělat zlatku. Ale proč jsme sem táhli toho ubohého koně, to tedy nechápu.“

(Z knížky ČERVENÁ SEDMA, vydal Orbis 1959.)

Tak projekce
je rozmístěna,
ale s herci
nepočítej.
Nikam by se
už nevešl.

BAPE

JISKŘIČKY Z KRITIK JANA NERUDY

„Monika“ náleží k nejobehranějším, ale také již překonaným činohrám. Mimo to — strašné, přímo strašidelné to obsazení! ... A konečně když je nyní venku mráz, vyhýbá se každý opatrný člověk rád návštěvě v českém divadle ze strachu o své zdraví. Především byl tragický děj na jevišti v obecenství provázen zcela opravdovým drkotáním zubů! Pan Feditel seděl schoulen ve svém kožichu s pořádným žokem na nohou a s ohřátým obléskem v každé kapse; to člověk předeče přes dva akty vydrží.

(Představení Moniky 11. února 1875)

Upraven byl kus s onou pečlivostí, jaká je nyní obyčejná. Když má ležet na stole list, neleží tam nic. Když dáma řekne: „Prosím, podejte mně skříňku s onoho stolu,“ jde kavalír a musí improvizovat: „Prosím, račte vzít — zatím toto album.“ (A. Dumas syn, Princezna Georges, hrána v Prozatímním divadle 19. února 1875)

Celkovému výsledku novinky vadila přespřílišná délka proměn a mezíaktů, jaká nyní vešla ve zvyk — celou čtvrt hodinu trvá často teď proměna! Cožpak už tam nahoře nejsou ani žádní dělníci víc? Velký sborový, první akt zakončující

kuplet vynechán prostě, byl by nejspíš stál dvě nebo tři pětky. Potlesku bylo dost, zvláště lóže jedenácti feditelů, plně obsazená, pracovala pilně.

(L'Arronge-Bial, Můj Vojtíšek, premiéra v Prozatímním divadle 9. dubna 1875)

... Murad vynechal z tragoedie své jistou důležitou postavu historickou, Faliérova geniálního stavitele Calendaria, jenž byl stát právě jako Faliéri. O tom Calendariu, jenž byl jedním ze stavitelů paláce dožů, víme, že dovedl z gotiky a byzantiky vyvést smíšeninu půvabnou. Náš rovněž geniální režisér Murada tedy opravil. Ale spoň dekoracemi nám připomenul činnost Calendariovu, postavil na jevišti vždy také nějakou smíšeninu, jednou na příklad popředí gothické, střed maurický a pozadí renaissanční. Činí věru, seč je.

(Murad Effendi, Marino Faliéri, Prozatímní divadlo 23. března 1876)

Úprava kusu byla o něco lepší než jindy, od truhláře vzato některé nové nářadí, a správná rada družstva měla schvální schůzi k vůli tomu, má-li Napoleon dostat nový kabát. Dostal ho.

(Bozděch, Světa pán v županu, 23. března 1876)

* OCHOTNICKÉ DIVADLO
* ROČNÍK VI Č. 3 BŘEZEN 1960

LUKASŮV SNÍMEK Z VERHAERENOVA
FILIPA II. V PROVEDENÍ SOUBORU 1.
JŠS J. NERUDY V PRAZE

Vydává ministerstvo školství a kultury
v nakladatelství Orbis,
národní podnik, Praha 12, Stalinova 46
Vedoucí redaktor JIRÍ BENES
Grafická úprava František Skořepa
Redakce: Praha 12, Stalinova 3
telefon 220957

Vychází začátkem každého měsíce
Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs
Tiskne Knihtisk, n. p., závod č. 2,
Praha 12, Slezská 13
Rozšiřuje poštovní novinová služba
(PNS)

F 033820

Z OBSAHU

D. Havlíček: Za rozvoj agitační práce v LUT	49
F. Vašát: 2 plus X rovná se 43	50
J. Koenigsmark: Tristan a Izolda	51
O malých formách	52
Člověk z půdy	54
Profesionální divadla o spolupráci s ochotníky	55
Maličkosti k malým formám	56
J. Vavříčka: Dopis o hradeckých ochotnících	58
J. Hanzálková: ... až do těch sou- těží	59
A. Langhammer: 30 krejcarů na pivo	59
Vizitka souboru	60
Kritiky	62
Frank Tetauer o Ladislavu Strou- pežnickém	64
V. Semrád: České drama 1945—1960, III	64
J. Tumlíř: Na počátku bylo slovo	66
Z ochotnického života	67
P. Grimm: Prosím, je tady divadelní festival?	68
Lidstvo a Thálie	68
J. Beneš: Dilia	71

Toto číslo mělo redakční uzávěrku
20. ledna, vyšlo 28. února 1960

40 let

ochotnického divadla

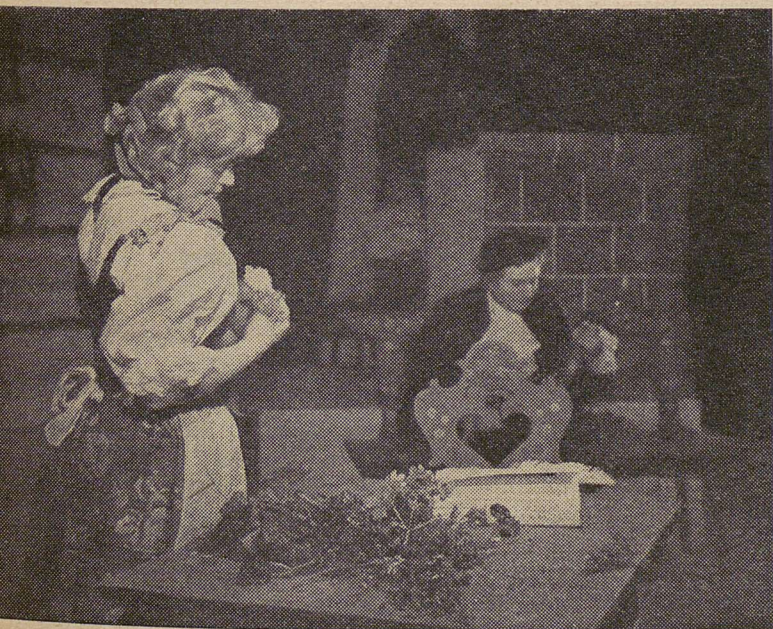
ve

Stránčicích

Soubor TJ Dynamo oslavil čtyřicet let ochotnické práce. Dobře organizované oslavy znovu potvrdily jeho sepětí se životem celého okolí. Na našich snímcích ze slavnostního představení Lucerny v roli Babičky L. Sládková, Mladé kněžny V. Jarolímová,

Haničky Š. Vávrová, Libora J. Vodička, Michala K. Budský a Zajíčka M. Chaloupka. Zasloužilým pracovníkům souboru odevzdává diplomy vedoucí krajské poradny L. Šterc a předseda KPS (d) L. Lhota. Snímky M. Baptista

CTĚME STARÉ TRADICE

Jen mě pusťte na jeviště. Když se mé povídání líbilo před padesáti lety, bude se líbit i dnes!

UČME SE OD ZÁRNÝCH VZORŮ

Při zvýšené aktivitě se pozná, jak je důležité mít i — dobrou účetní knihu.

BUĎME AKTUÁLNÍ. Dělej, Franto, za půl hodiny máme atelstickou estrádu.

BUĎME ODVAŽNÍ. Tak a teď mu proženeme perka!